
IKERKETA: LANDA ELKARRIZKETAK

Helduak Zabaltzen (2023)

Landa-elkarrizketak

*Gure egunerokoa kolektiboki
eraldatzen*

**Helduak
Zabaltzen**

matia
instituto

LANDA ELKARRIZKETAK

Aurkibidea

NOLA ETA ZERGATIK SORTU DIRA ELKARRIZKETA HAUEK?	2
1. LANDA TESTUINGURUA: BIZTANLE KOPURU TXIKIA ETA ASOZIAZIONISMOA	3
2. AGZ-EN ROLAK ETA FUNTZIOAK	5
3. ZENTROETAKO EGUNEROKO BIZITZA	9
3.1. Jarduerak	9
3.2. Boluntarioria	12
3.3. Kafetegia	13
4. GOBERNANTZA ETA PARTE HARTZEKO EREDUAK	15
5. ADMINISTRAZIO PUBLIKOEDIKO HARREMANA	18
6. EKONOMIA	22
7. ESPAZIO FISIKOA	24
8. ANIZTASUNAK	26
9. ERREALITATEAK ALDERATZEN	28
1.1. Araba; Arabako Mendialdea:	28
1.2. Bizkaia:	30
1.3. Gipuzkoa:	31
10. EREDU ALDAKETA	32
11. ERANSKINA: ITZULPENAK	39

NOLA ETA ZERGATIK SORTU DIRA ELKARRIZKETA HAUEK?

Helduak Zabaltzen ekimenean, urtebete baino gehiago daramatzagu Euskadiko Adinekoen Gizarte Zentroei (AGZe) buruzko gogoetan eta zentro horien eraldaketan lan egiten. Gure lurraldeetako aniztasun orografikoa eta askotariko errealitateak direla eta, prozesuko ikerketak/ekintzak bi etapatan bereizteko erabaki estrategikoa hartu zen, bata hiri ingurunean (2022-2023) eta bestea landa ingurunean (2023-2024) burutzeko. Hortaz, **landa ingurune**ko **AGZen** erronkei ekiteko garaia iritsi da bigarren urte honetan.

Landa inguruneak izateko modu bat baino gehiago daude Euskadiko Adinekoen Gizarte Zentroetan (AGZetan). Hori dela eta, ezagutzaren iturrira (hots, protagonistengana) jo behar izan da landa inguruneetako AGZen errealitatea hobeto ezagutzeko.

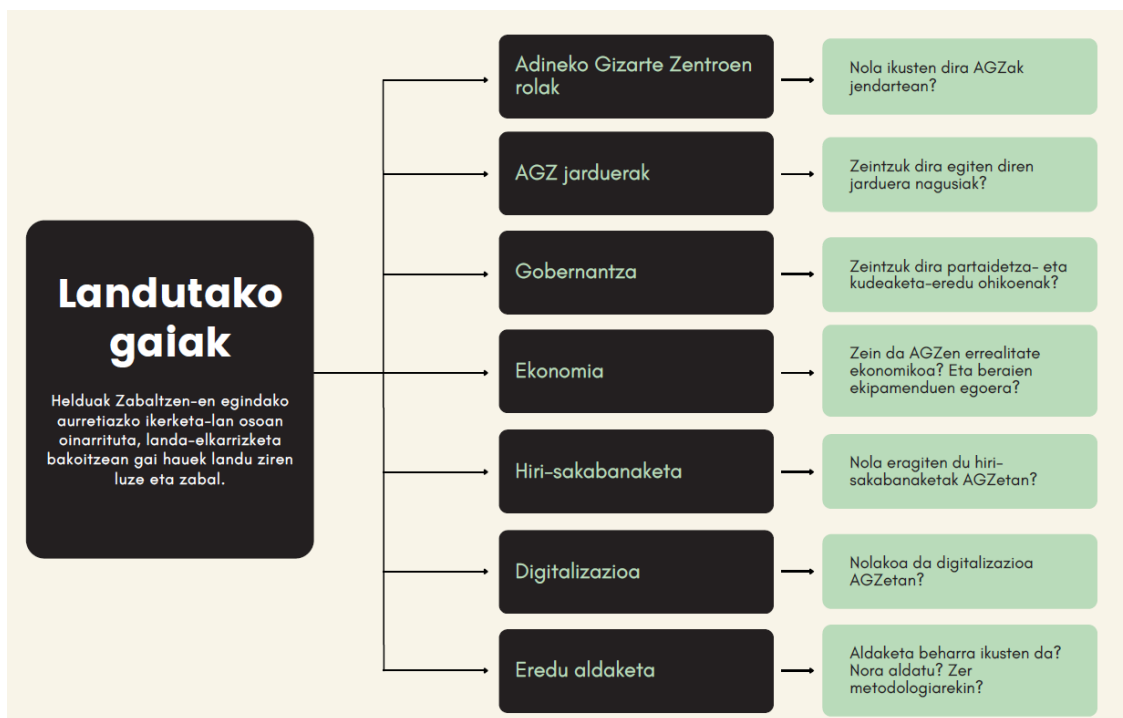
Hainbat landa elkarrizketaren bidez, kolektiboki erantzun nahi izan zaie garrantzi handiko zenbait galderari, eta lurralde bakoitzaren ezaugarri soziodemografikoak errespetatu dira elkarrizketetan. Landa elkarrizketetan, Euskadiko lurralde historiko guztietako AGZetako berrogeita hamar ordezkari eta parte-hartzailek baino gehiagok hartu zuten parte, eta ondoren adieraziko dugun moduan banatu ziren.

Adierazi beharra dago Araban, gainerako bi lurraldeetan ez bezala, ez zela lortu lurraldeko landa eremuetako ordezkari kopuru handia; hori dela eta, Arabako Mendialdea neurritz kanpo ordezkatuta egon zen Arabako landa elkarrizketan.

Lurraldearen arabera egindako bi orduko elkarrizketa kolektibo horien bidez, galderetan adierazitako erronka hauei erantzun nahi izan zaie:

Nolako zailtasunak dituzte zentroek landa eremuetan jarraitzeko? Zer aldaketa lortu nahi izango zenituzkete? Arazoak al dituzue belaunaldi berriek parte hart dezaten? Udalaren edo beste administrazio batzuen babesa duzuela sentitzen al duzue?

Ondoren, 2023ko Helduak Zabaltzen Landa Elkarriketetan parte hartu duten berrogeita hamar ahots ingururen gogoetak eta analisiak azalduko ditugu, taldekatuta.

Pertsonen hitz egiteko eta beren gogoetak agertzeko aukera emate aldera, ideia horiek berak haien hitzekin islatzen dituzten testigantza batzuk agertzen dira testuan, elkarriketen azterketarekin batera. Testigantzak jatorrizko hizkuntzan agertzen dira, eta itzulpenak eranskinean jasota daude. Parte-hartzaileen anonimotasuna babesteko, testigantzetan izen propioak erabili diren kasuetan beste izen batzuk ipini ditugu.

1. LANDA TESTUINGURUA: BIZTANLE KOPURU TXIKIA ETA ASOZIAZIONISMOA

Landa errealitateaz eta errealitate horri lotutako elementuez hitz egiten dugunean, herrietako biztanleen kopuru txikia da kontuan hartu beharreko faktore eztaba daezinetako bat. Biztanle gutxi direnez eta landa eremuetan sakabanatuta daudenez, zeharkako bi fenomeno nabarmen sortu dira: alde batetik, parte-hartzaile gutxiko asoziazionismoa, eta, beste batetik, baserrietan edo eremuko gunetik urrun bizi diren pertsonen antolatzen jarraitzeko dituzten **irigarritasun zailtasunak**, zainketa beharrak edo mendekotasunak areagotzen zaizkienean. Faktore horiek elkarren artean berrelikatzeko joera dute, eta denboran eusten zaila den oreka bat sortzen dute.

«Bueno, ni, adibidez, pensatzen det nere buruk... Ni baserri baten bizi naiz eta dauket... ni ez det konduzitzen, eta hemendik, ba kilometro ta piko bat. Baina kriston aldapea dauket. Nik hemendik urte batzuan nere gizona ekartzen ez badit, ze ingo det? Baserrin egon egun guzti hor sartuta? Jo, igual ein beharko det. Edo bestela residentzi batea jun beharko naiz? Eta ni, adibidez, pensatzen det badarela, badarela

moduk hori, ba irtenbideei bilatzeko. Adibidez, umeai, eskolara joateko autobusa jartzen da. Zergatik ez gure edadeko, egun bat, bi egun o lo que sea, ba ekartzeko herrira? Gauza bat». (DRG, 2023)ⁱ

Landa elkarrizketetan esandakoetan ikusten denez, errealitate sakabanatu horrek agerian jartzen du bizi egoera jakin batzuetan parte hartzeko zailtasun handiak daudela. Sakabanatzeari aurre egiteko eta bereizita dauden eta biztanle kopuru txikia duten herrietan asoziazionismo sendoari eusteko arazoa nabaria da diskurtso guztietan.

«Hau da, horrelako beste bat da, niri ere zalantzak sortzen zaizkit funtzionamendu horrek noiz arte iraungo duen pentsatzean. [Elkarrizketa gainjarriak] herrietan, hortxe dabilta, zer edo zer egin nahian, baina oso zaila da, 250 biztanlerekin...». (DRT, 2023)

Landa inguuneko sakabanatzeak eta baliabiderik ezak, gainera, aurrez aurre jartzen dituzte landa ingurune hainbat protagonista. Ondorengo testigantzetan egiazta daitekeenez, askotan gazteenen beharrak eta adinekoenak jartzen dira aurrez aurre.

«Nik, adibidez, uste dut badagoela modua landa eremuan irtenbideak bilatzeko. Adibidez, haurrei autobusa jartzen zaie ikastetxera joateko. Zergatik ezin da herrira ekarri autobus hori egun batean (edo bitan edo gehiagotan) gure adineko pertsonentzat?». (DRG, 2023)

Halaber, sakabanatzearen gaiak baditu beste alderdi solte edo arazo gehigarri batzuk, hala nola isolatze soziala. Errutina gabeziak eragindako isolatzearen arazoa handienetako bat da eremu horietan. Izan ere, adineko pertsona batzuek egunak eta, zenbaitetan, asteak ematen dituzte inorekin hitz egin gabe edota senide gutxi batzuekin baino ez, etxe barruan. Zehazki, hiri sakabanatze handia dago, eta, hari aurre egiteko, mugikortasunari erantzungo lioketen taxiak jartzeaz gain, *bizitza komuna* sortuko duten errutinak eta ordutegiak antolatze beharra planteatzen da. Premiazkoa da **errutinak eta jarduerak egituratzea, jendeak ohitura berriak har ditzan, eta bere baserritik edo beste bizitoki batzuetatik irteteko eta bizitza partekatzea ahalbidetuko dion lekuren batera mugitzeko arrazoiak izan ditzan.**

«Bai, gurea... Ea, gure herriak oso gauza espezifikoak ditu, eta igerileku horretan ikasi behar dugu igeri egiten, ezta? Izan ere, adibidez, ez du solairu eraikinik. Orduan, adinekoak baserrian, etxe isolatuetan bizi dira, eta oso autonomoak dira. Hau da, ez dabilta “ea egunkaria irakurtzera irteten naizen eta plazan kafea hartzen dudana” eta horrelako gauzetan. Beraz, dagoen eskaria, kanpora begira... Bada, tira, zehaztu beharra dago. Gero, beste gai hori ere, bada... Herrigune edo hirigunerik hurbilenetik 3 km-ra dago. Udalak bere garaian taxi bat jarri zuen adinekoentzat, astean bitan: astelehenean —merkatua dagoen egunean— eta ostiralean eta ez dakit zer. Bueno. Udalak gauza batzuk sustatu ditu, baina irekiak, hau da, ez-espezifikoak, ezta? Baina, tira, pilatesa dela... Gimnasioa, adibidez, adinekoei ez kobratzea lortu genuen. Horrelako gauzak, ezta? Baina ez dago jarduera espezifiko edo egituraturik “honetan edo hartan pentsatzen”. Orduan, bueno, bada, hori da... Hori da gure beharra». (DRB, 2023)

Landa eremuko parte-hartzearen eta asoziazionismoaren gaiari lotutako beste ezaugarri bat da **landa inguruneetako pertsonen ehunekoak ez duela inolako zerikusirik hiri inguruneetako pertsonen ehunekoarekin.** Zehazki, adinekoen elkarte batek ehun bazkide

baino gutxiago izanik ere, baliteke udalerriko biztanleen ehuneko berrogei izatea. Eta ehuneko berrogei izanik, **askotan haientzako baliabide edo zuzkidura publiko espezifikorik ez dagoela ikus daiteke**. Izan ere, toki administrazioek landa eremuetan duten baliabide urritasunaren aurrean, adinkeriaren ondorio izaten dira erabaki gehienak. Hori dela eta, inbertsio ekonomikoa adinekoei laguntzeko erabili ordez familia berrietara bideratzen dela sumatzen da.

«Oraintxe bertan, elkarteak, bada, 70 bazkide ditu, baina gure herriko biztanleen % 25-30 dira. Herri txikia da, ez da 400 biztanlera iristen (...) Ez dugu lokal propiorik, jarduera motak ere ez baitu behar, baina, Udaletxeko kultura aretoa dugu eskura».
(DRB, 2023)

Arabaren kasuan, azpimarratu beharra dago sakabanatzea **askoz handiagoa dela, eta errepede zabalen bidezko komunikazioa, berriz, urriagoa**. Jarduera gehienak egiteko, ibilgailu pribatua erabiltzen dute, bai Araban, bai gainerako landa eremuetan. Beraz, **baliabide eta ahalmen propioekiko mendekotasun handia dago eremuko jardueretan parte hartzeko garaian**.

«Eta hemen ere autoz, hirugarren adinekoen ikasgelak egiten direnean izan ezik, bai? Erretiratuen elkarteak hirugarren adinekoen ikasgeletan laguntzen du. Orduan hor bai..., ea, egin ziren azken aldian ez zen garraiobiderik jarri, baina jenderik ez zegoelako; orduan, etorri ziren bakanak beren ibilgailu propioan etorri ziren. Baina, tira, aurtan, adibidez, ez dugu hitzaldirik egin..., hau da, Lardero Egunean hasten gara gutxi gorabehera». (DRA, 2023)

Salbuespenezko kasuetan, eta aldian behin, laguntza eskaintzen da, baina ez da denboran dirauen azpiegitura publiko estrategiko bat, aldizkako baliabide bat baizik:

«Eta aurtan bai, eguneko zentrokoak ekarri ditugu, hau da, eguneko zentrorra joaten direnak, baita egoitza komunitarioan bizi direnak ere...

—*Moderatzailea: Eta “ekarri ditugu” diozunean, zer da “ekarri ditugu” hori?*

—Tira, eskatu dugu anbulantzia ekar ditzaten, anbulantzia ez, autobusean, autobus egokituan». (DRA, 2023)

2. AGZ-EN ROLAK ETA FUNTZIOAK

Ikus daitekeenez, AGZen hainbat definizio daude euskal lurralde osoan. Anbibalentzia hori, ondoko lerroetan egiaztatuko dugunez, zentroetan zein bertan lan egiten duten profesional teknikoengan agertzen da, baita administrazio publikoetan ere. Ondoren, definizio horietako bakoitza, duen indarra eta dakartzan ondorioak deskribatuko ditugu.

Oso zabalduta dagoen definizio baten arabera, AGZk aisiako guneak dira, ongi pasatzeko eta jendearekin egoteko. **Asia partekaturako eta elkartzeko gunearen rola betetzen duten AGZen** definizio hori da gizartearen zein zentroetan gehien onartuta eta zabalduta dagoena. AGZen rola definizio horrek atsegina, astialdia, dibertsioa eta elkartzea ditu ardatz.

«... zentro horretan ongi pasatzea da helburua; gizarte harremanak izatea eta ongi pasatzea». (DRT, 2023)

Eredu horretan, aurreko lerroetan egiaztatu ahal izan dugunez, elkarteak zeregin estrategikoa du landa eremuetan, **hiri sakabanatze** handiko lekuak baitira. Beren etxe handietatik irteteko eta gune partekatuetan elkartzeko baliabideak eta jarduerak behar dituzte.

«Tira, elkarbizitza zentro bat da, beste pertsona batzuekin elkartzen zara, eta...

—Elkarteak.

—Elkartu egiten zara.

—Elkarteak, elkarteak». (DRA, 2023)

Badago AGZen funtzio edo rol estaliago bat, pixkanaka indarra hartzen eta azaleratzen ari dena: AGZen definizioa **zainketa komunitarioetarako eta pertsonen berdinen artean bizitzeko laguntzeko espazio** gisa. Bizitzaren aldi horretan laguntzeko rola betetzen duen espazio komunitarioa.

«Espazio komunitario horrek ezaugarri bat du: adinekoei zuzenduta dago (horrek dakarren esparru zabalarekin), eta, bueno, harremanak ezartzeko, sozializatzeko, jarduerak egiteko aukera dute bertan... Tira, laguntza txiki bat eman, logikoki eta ziur aski astialdi handiagoa izango duten bizitzaren aldi hori bideratu (ez dakit hitz egokia den hori) edo optimizatu edo garatu ahal izan dezaten». (DRT, 2023)

«Beharra duten pertsonak, nolabait esateko, berokuntza oso garestia baita, bakardadea... Orduan, bueno, badira batzuk berogailua eguerdiko 12:00etan jartzen dutenak, eta gero kartetan jokatzera etortzen direnak». (DRG, 2023)

Bigarren kasu horretan, **askoz parte-hartze handiagoan eta herri eraldaketan oinarritutako** rol baterako eredu aldaketa bat ikus daiteke. Eredu berri horretan, ongi pasatzea eta jarduerak egitea ez da funtsezkoa, eta beste kontzeptu batzuk dira ardatza, hala nola *transmisioa*, *belaunaldiartekotasuna* eta *parte-hartze komunitarioa*:

«Gu zentro nola ez daukegu; hau da, Zeraingo kultur etxea, ni, pues... hauek esanduenak, pues gurea ere bada, baino gehituko nuke gustatzen zaigula pentsatzea oindik daukegulaasko emateko eta, adibidez, ba transmisioei buruz, ez? Asko lantzen degu transmisioa. Gu lan zuzena eitten degu eskolako umekin, daukegu programa bat beraiekin landuta eta hilero ekintzabat eitten deu, eta ustet guretzako hori balio haundie daukela, ze, oindik aportatzeko, ez da bakarrik elkartzeko edo igual hori da zeatik ez daukagu zentro bat nun elkartu, ez? Baina bueno, baita saiatzen gea elkartzea gure jendeekin eta... ez dala errexa. Bueno». (DRG, 2023)ⁱⁱ

«E..., egia esan, ez dugu horrelako parte-hartzea, adinekoei egin dezakegun transmisioari lotua, baina asko laguntzen dugu. Ibaia garbitu, maratoiatarako mendia garbitu, lan egin... Guk lan egiten dugu». «Lehen genuen zentroan bai, bagenuen, haurrak eguneko zentrori etortzen ziren abestera, gu ondoan geunden... Han lotura handiagoa zegoen. Pandemiarekin egon gara, pandemiari gabe, eta gaizki... Eta

gauza asko... ohituraren rol hori amaitu egin da. Baina, tira, jaietan hartzen dugu parte, e, Korrika iristen denean... Esan nahi dut parte-hartze handia dagoela herrian, baina hark esaten zuena, begira, hori ez». (DRG, 2023)

Edonola ere, kontuan hartzen da elkarren arteko laguntzaren, zainketa partekatuen eta abarren gune komunitario horren ikuspegia ez dela ikuspegiarik zabalduena AGZetan. Rol hori aitortzen eta adierazten duten gehienak gazteenak dira adinekoen artean, zentroko batzordean eta bizitzan oso aktiboak direnak, adin handiagoko belaunaldiei laguntzen dietenak, eta haien ongizatean pentsatuz hainbat ekintza eta jarduera abian jartzen dituztenak. Beraz, ikus daitekeenez, **aitortzen da batzuek besteei laguntzeko rol hori, baina ez da elkarrekikoa, adinekoen belaunaldi batzuen eta besteen arteko elkartasun bidezkoa baizik**. Beraz, beste adineko batzuei «laguntzearen» bizipena dago; ez, ordea, gune horietan «lagundua izatearen» ezein aitorpenik.

«Bueno, e, nik esandot, e, heldu berriak garala, oraintxe bertan, eta bueno, guri argi itzizkuen aurrekoak, ba bueno, hor badala talde bat, e, jubilauena, herrian, esan dot 78 garella apuntaute, eta guk argi dekogu gure helburua jente zarrari laguntzea dala». (DRB, 2023)iii

«Horrek esan nahi du baserri asko daudela aparte, herritik aparte daudela. Ordun ia bi ein dittugu. Auzo bat hartzen deu ta jute geaetxez etxe, atez ate... eta beraiekin eote gea, argazki batzuk ateatzen ditteu, hitz egin pixka bat eta... eta zein bizi dan, zeatik nik beste auzotako asko ez dittut... ez dakit zein diene, eta etxen izenak ere ez, pentsa, aparte daudenak. Eta bi in ditteu ya, eta bikin jendea oso oso gustoa geldittu da. Ez gea jun autobuska harea, ba igual jun gea, ba eztaikit, 12-14 pertsona, eta... ia aurki... datorren hilen beste auzo batea juteko asmoa deu baita ere. Jakitteatik etxen izenak, argazkik ateatzeitueu gero eta beraiei emateiu, eta adineko adinekon bat baldin badao, zeoze ematen diogu eta beakin eon eta... gustoa eoten die, oso gustoa. Igual ezia herria juten, ezia jaisten igual herria». (DRG, 2023)iv

Bizitza komunitarioaren euskarri den gune hori ikusteko erreparoen atzean, zainketen edo elkarren arteko laguntzaren beharra aitortzeko zailtasunak daude. Bizitzaren edozein unetan kostatzen bazaigu Laguntzaren beharra onartzea; are gehiago bizitzaren aldi horretan. **Bizitzaren une horretan batez ere, autonomiarik ezarekin eta mendekotasunarekin lotzen da zainketen beharra, gizartean nagusi den adinkeriaaren ondorioz.**

Hori dela eta, askotan **alde batera uzten da AGZek elkarren arteko laguntza eta zaintza komunitarioarako gune gisa duten funtzioa, eta aisia eta atseginerako zentrotzat soilk hartzen dira**. Beharrik handieneko adinekoenganako belaunaldiarteko elkartasun naturalizatu bati lotutako ekintza dela uler daiteke, baina elkarren arteko zaintzaren ideia («Adinekoen Gizarte Zentroan zainketak eman eta jaso egiten ditut») oso ahula da oraindik.

«Agian, gazteenek izan dezaketen pertzepzioa izan daiteke: “hortxe doaz adinekoak (zahar hitza ez zait gustatzen), baina horixe... [ulertezina] adinekoak, eta, bo, kartetan jokatu baino ez dute egiten. Ez dute beste ezer egiten. Orduan, bueno, galdu egiten da, bueno, harremanak ezartzeko eta bizitza garatzeko gune komunitarioaren eduki guztia, nik uste. Nik uste dut gero eta neurri txikiagoan agertzen dela, e, baina pertzepzio hori nik uste dut badagoela oraindik». (DRT, 2023)

Beste kasu batzuetan, AGZk **herria dinamizatzeko rola** duela eta herriko gainerako elkarrekin koordinatutako oso aktibismo markatuko gunea dela aitortzen da. AGZk eramaten dituen

elkartea eragile komunitarioa eta herrikoa da, gainerako elkarteekin harreman eta koordinazio estua duena.

«Nirea oso herri txikie da. 300 biztanle edo gara... Bueno, ni enaiz bizi hor, e, baino bueno, alboko herrien. Orduen, e, guk badekogu hartuemonu udaletxeagaz eta badauz beste bi elkarte, bata da mendi elkarte bat etabestea da jai batzordea, eta orduen, lauron artea, ba herriko... ba... gauza puntualak antolatzen doguz, ba eztaikit, San Juanetan sardinada bat, e, San Pedroetan, eh... Ba eztaikizer. O sea, ta hori dana iten dogu lau elkarteak alkarregaz, orduen, ba bueno... Helburua da, ba hori, herria dinamizatzea eta gure, guk konkretuki, helduen mailan edo helduen, e...». (DRB, 2023)^v

AGZe esleitzen zaizkien jokatzeko modu eta definizio edo funtzio ugarien aurrean, zaila da administrazio publikoko pertsonentzat eta, oro har, herritarrentzat garbi edukitzea zer diren eta zer ez diren zentroak, eta zertarako funtzionatzen duten. Horrek askotariko suposizioak, iritzi subjektibo asko eta zentro horiek tratatzeko modu ugari sorrazten ditu, administrazio funtzioaren ardura duen pertsonaren arabera.

Ikusi denez, teknikarien ideia nagusia aisiarako eta elkartzeko gunearena da, zahartze aktiboaren bidez bizitzaren fase horretan dauden herritarrak entretenitzen dituen gune batena. Hala ere, elkarriketatutako gainerako profiletan bezala, zentroen ahalmen komunitarioaren hainbat aipamen egiten dira, baina gainerako elkarriketatutako diskurtsoetan baino modu irregularrago batean eta ez hain modu bateratuan. Zentzu horretan egin diren aurrerapen irregularrak eta gizartea rol horretaz duela gutxi jabetu izanaren ondorioz, seguruenik.

Aisia rolaren nagusitasun nabarmenaren ondorioz, **idea mamu bat dabil AGZen inguruan. Elkarte baten jarduerak baino kudeatzen ez dituzten gune pribatuak diren ideia, alegia.** Inertzia tradizionalen eta beste eredu komunitarioago eta lankidetzan oinarrituago batzuetarako trantsiziorik ezaren ondorioz, ikuspegi horietan oraindik ez dago erabat txertatuta guneak izan dezakeen helburu sozial eta komunitarioa.

Udal teknikari baten ondorengo gogoetan lerro artean irakur daitekeenez, klub pribatu edo txoko bateko jarduerak egiten dituzten elkarteek ekipamendu publikoa eskaintzeko eta, hortaz, baliabide publiko bat pribatizatze beldurra dago askotan.

«Dena genuen zentro berean: eguneko zentroa, zahar etxea, medikua... Erabilera anitzeko zentro batean zeuden denak. Eguneko zentroa handitu egin da eta leku honetara lekualdatu behar izan da. Zahar etxeok beste lokal batera joan behar izan dute, eta orain daude... Bueno, Udalak lokal bat jarriko die, baina, jakina, izapideak egiten ari gara... Orduan... Haiek behin eta berriz eskatzen ari dira lokal berri bat, lokal berria behar dute, baina zein izango da lokal horren helburua? Hau da... Orain arte bezala funtzionatuko al du, elkarte modura?». (DRT, 2023)

Aurreko testigantzan ikus daitekeenez, nolabaiteko **eredu anibalentzia bat da nagusi, gizarte zentroaren ereduaren eta sozietate pribatuaren ereduaren artekoa. Anibalentzia** horrek zalantzak sortzen dizkie administrazio publikoei.

«Txoko bat da. Hau da, kontua da txoko horretan, ordutegiaren arabera, jarduera batzuk daudela. Baina, jakina, bazkaldu ere egiten da. Larunbat batean, adibidez, “aizu, bazkari bat egingo dugu”. Bada, nik nire senideekin bazkaria egiten dut. Erreserba egin eta bazkaria egiten dut. Orduan, alde batetik txokoa da, bestetik elkartea... zail

samarra da zehaztea. Haiei galdetzen badiegu, elkarte da, baina, ikusten dudanean, ez da askotan gertatzen, baina gertatzen denean... azkenean, garbitzailea Udaletik joaten da. “Ni joan izan naiz, eta, uf, plater piloa zegoen...” .Hau da, bazkaria egin dute, eta oso ongi iruditzen zait. Izan ere..., txoko baten antzekoa da, baina, tira, nola kokatzen dugu, ezta?». (DRT, 2023)

Hortaz, ekipamendu publiko guztiekin gertatzen den bezala (pilotalekuekin, kultur etxeekin eta abar), gerta daiteke horiek behar bezala ez erabiltzea eta talde txiki batek soilik erabiltzen duen entretenimendu gune bihurtzea. **Behin eta berriz adierazi denez, erabilera anibalentzia horrek murritzu egiten du adinekoei zainketa informalak emateko, radar funtzioa betetzeko eta gatazka zein ahultasun egoerak detektatzeko ahalmena.**

3. ZENTROETAKO EGUNEROKO BIZITZA

3.1. Jarduerak

AGZetan egiten diren jardueren dagokienez, oso alde handiak daude hiri ingurune AGZetan egiten direnekin alderatuta.

Jarduerak irekiagoak izaten dira eta AGZen barruan zein kanpoan egiten dira; zenbaitetan udalerriko hainbat lekutan, ez beti zentroan, alegia. Zenbaitetan, espazio fisiko propiorik ez izateak bultzatzen du horretara, eta ohikoa izaten da Udalaren gune komunitarioak erabiltzea (erabilera anitzeko ikasgelak, kultur etxeak eta abar).

«Guk, zehazki, badugu... elkarte bat, esan genezake, bai?Elkarte da [ulertezina] Udalarena den eraikin batean daude... eta, bueno, lehen solairuan zahar etxea dago, eta elkarte bat da». «Elkarte hori dago, baina gero jarduerak herri osoan egiten dira, baita eskualdean ere, edota Arabara joaten dira ez dakit zer upeltegitara edo ez dakit zer egitera. Hau da, gero... Hots, ez du inolako zerikusirik, Kantujirako entseguak ere bertan egiten baitituzte, eta hilabeteko azken asteko ostegunean irteten dira». (DRT, 2023)

Landa inguruneetako AGZen jardueretako asko belaunaldiartekoak eta jende mota ororentzat (elkartekoentzat zein kanpokoentzat) irekiak **izateko joera bat dago, edo horren naturalizazio bat**. Joaten diren gehienak adinekoak badira ere, jarduera gehienak hainbat belaunaldirentzat irekita daude, zentro batzuetan izan ezik. Era berean, mugikortasun handiagoa dago belaunaldien artean eta herrien artean jardueretara joateko garaian.

«Gauza rarue, baina herrixen pixkatxu bat martxa ipintzen dugunak gehixenbat geu gara. Bai. Eskursinok antolatzen doguzenak. Eta, e, gu sartu garenetik behintz... edo ni sartu naizenetik, behintzat, ez dogu begiratzen “ene, zu elkarteku zara ta etorri al zara, eta zu ez”. Esan g... Ez, etorri nahi daben guztixek etorri daxela. Hasieran bai esate genun: “Bueno, ba gehitxuo kobra kotzau”, ze klaro, ba dirulaguntzara [ulergaitza]... Eta azkenien, ba etorten dian jentin kopurue ikusitxa, ba eztala askorik, eh... Hori esan genun: “Bah, a ver, badaukeu dirue, emoteozku dirue, ta, hala, ezta holan gauza nabarmena...”, ba berdin kobratzendogu. E, antolatzen dogu ginasia ikastarue edo, urte guztixen, bueno, udan izan ezik eta harabeherriko edonor etorri ahal da. E, bueno, gero belaunaldin arteko [ulergaitza] tailerra ta itxen doguz bebai, e, omenaldixek 90etik

gorakuei... Egite doguzen ekintzak, horrek behintzat die herrixe guztixentzat, bai». (DRB, 2023)^{vi}

Ikus daitekeenez, herrien arteko mugimendu handia dago jarduerak antolatzeko, eta ez da modu posesiboan jarduten, hiri inguruneke zenbait AGZtan ez bezala, «dena nire zentroan egin behar da» dioen ideiarri jarraikiz.

«A, bueno, guke [elkarriketa gainjarriak] eta atzo, esateot, euki genun, e, sendabelarren eta ikastarue, eta han... adin guztiz [ulergaitza]. Da alboko herrixetakuke bai». (DRB, 2023)^{vii}

Jardueretan adin desberdineko pertsonak (bazkideek zein bazkideak ez direnek) parte hartzeak aniztasuna eta dibertsioa areagotzen dituela uste da.

«Ordun, talde asko dauz, baine eztirez talde itxiak. Guk, e, adibidez, e, zuk esan dozuna pentsatzen dot, eskursinoak eiten doguzen eta horrela, ba bueno, lehentasuna geuriekidirez, ezta? Baina, beti sobratzen da edo lekue dao geixagontzat, ordun etorri ahal direzgaztiauek diezenak edo dana dalakoa. Berdin kobratzen degu, zeren eta lagundu itten daue autobuse eta gauzek ordaintzen, eta gainera anbientie da, e, jostagarrixagoa edo eztait zer esan ba, poz haundi baten gara gaztiaugaz, gaztien, ezta? [Elkarriketa gainjarriak] Hori da. Etakobratzen dogu bardin, ze, oain, lagundu eitten dabe ta dana dalakoa. Eta gero ekintzak azaldu behar doguz, egiten doguzena. Ba egiten dogu denetarik». (DRB, 2023)^{viii}

Azpimarratu beharra dago **jarduerak oso ikuspegi inklusiboa izaten dutela**. Herri txikietako jarduerak funtsean «nahierara» egiten direla eta pertsonalizazio maila handia dutela aipatzen dute. Pertsonalizazio maila hori ez da harritzekoa. Izan ere, 200 biztanleko herri batean, denek elkarren izen-abizenak ezagutzen dituztela kontuan hartuta, oztopo jakin baten ondorioz jarduera batera joaterik ez duen inor badago, oso nabarmena izaten da denentzat, eta ahal den neurrian hori sahiesten edo egoera horretara egokitzen saiatzen dira.

«Urteerak, urteerak eta sarritan a la carta. Ba aukera asko emon. Ba herrian eon, bueno, ba... baten batek bixita ezin bado egin, ba beste aukera bat [ulergaitza]. Aukerak eman beia, bestela». (DRB, 2023)^{ix}

Sentiberatasuna dute jarduerak, eta, proposatzen direnean, pertsonen laguntza beharrak hartzen dira kontuan. **Jarduerak pertsonen egoerara eta laguntza beharretara egokitzen dira**. Horrek agerian uzten du, aisiari eta soziabilitateari lotutako funtzioa ez ezik, zainketei eta laguntza informalei lotutako funtzioa ere badutela, besteak beste mugikortasunari eta dibertsitate funtzionalari lotutako arazoak dituztenei eta etxetik oso gutxitan irteten diren antzinako bazkideei laguntzeko. Era berean, **radar gisa funtzionatzen** dutela diote; esaterako, baten batek luzaroan seinalerik ematen ez duenean.

«Baina, ordun, ba saiatzen gara herriko, e, bueno, ba hoixe, edo [ulergaitza] edo urte egunetan eta hori, ba ipinten jente nagusixe batezbe, eta gainera, ba a ver, eureri gonbitte berezixe eitten, ba etorri... eta jo, oso pozik gainera. Es que pertsona nagusixek ya itxi dabe, batzuk behintzet, mezetara juten be bai. Herrire urteten bebai. Ordun, ba egun horretan, eta nagusixenak da... "Ene, etzaitxut ikusi hainbeste denboran, eztakizer, baden hor..."». Eta jo, ba

asko pozten direz, hori ikusi itxen dozu eta ordun saiatzen gara hola, e, ba herrixen bertan eitten gauza gehixau ba alkartu daitxezen nagusixen arten». (DRB, 2023)^x

«Guk COVID denporan... A ver, guk beti itten dotsegu 90 urtetik gorakueri Gabonetan 30 €-ko zesto bat, etxien dauzenak, gaixorik, urteten ez dabenentzako, eta horrerri. Eta orduen, ba etxera joaten gara eta emoten dotsegu. COVID denporan, ba hori, e, udaletxeri azaldu in gentzen eta, bueno, ba eurek esan gozkuen “Bale”, geugaz bat eittebela, eta ordun 80 urtetik goraku... 85 urtetik gorakueri, eztakit, 80 edo 85. Eta ein gendun erdi bana, hori bai. O sea, ba daneri, udalan ixenien eta nagusixen elkartien izenien...». (DRB, 2023)^{xi}

Bestalde, COVID-19ak eragindako geldialdiaren ondoriozko gogoeta bat jaso dugu, **produktibitateari, gainkargari edo jardueren gehiegizko produkzioari** buruzkoa. Izan ere, elkarteko pertsonak jardueren gainkarga jasaten ari ote ziren edo pandemiak jardueren planteamenduan eragin handia izan ote duen aipatu da.

«Egia da pandemiaren aurretik bazegoela, bueno, laguntzen ari ginen, gure programa genuen [ulertezina], hau da, jarduera oso handia zen, neguko hilabete guztietan, baina pandemiak geldialdia ekarri zuen toki guztietan bezala, eta gero berreskuratu egin da, baina ez da berreskuratu..., agian hitza ez da “intentsitatea”, erritmo hori baizik. Orduan, nik uste dut denok konturatu garela; elkartea, han [ulertezina] elkarte honekin lanean, agian gehiegi gainkargatzen ari ginen. Orduan, bueno, interesatzen zaizkien gai batzuk pixka bat lantzen ari dira orain, lehen aipatu dituzunak: osasuna, elikadura, informatika... orduan gauza txikiagoak dira». (DRT, 2023)

Jarduera asko antolatzearen ideia horrekin lotuta, zenbait udalerritan udalarekin duten —eta beti harmoniatsua ez den— harremanari buruzko gogoeta egin da. Ikusi denez, Udalarekin jarduerak lantzea honako ideia honi lotuta ikusten da zenbaitetan: «guk jarduerak egiten ditugu, eta Udalak haiek egin ahal izateko baliabideak ematen dizkigu». *Guk eta haiek* nozio horren ondorioz, Udalak jarduerak antolatzea kontraprogramaziotzat hartzen da zenbaitetan. Edo, beste era batera esanda, jarduera horiek AGZrenak dira, eta Udala, nolabait, jarduera horiek kentzen ari zaielako ideia nagusitzen da. Benetan kontraprogramatzea al da udal batek AGZk egin nahi zuen zerbait egitea? Ideiak lapurtzea al da? Ala norabide berean lan egitea eta lankidetzan jardutea?

«Harremana daukeguna da udalakin, ta hori konpontzeko, ba... Ea guk hau formatu gendunean, esantzuten zerbitzu hoiek badare udalerrian, ta udala gauza bat da. Udalan eztau zentralizatzek dena, ta udaletik ezin do esan “zuk hau in biezu edo hemendik pasa biezu”. Enten utzi behar dio libre, eta hemen lehen kultur etxe bat bazeon, e, entea zan librea, bueno, “librea”, bagendun babesa udaletik, baino zan junta bat, hemen ite zien gauzak... Oain jubilatunaiten degun bezela baino gazteagona eta gauza gehiagotan parte hartu. Ba hori ere erakarri, eraman zuten udalera, ente hori... Izena jartzen dute, baino dana handik eta guk ezteu nahi gureahandik... Nahi deu gu. Ta harreman hoi ezpadeu ondo zeatzen, ba ibiliko gea, ba... Haiek eskursiobat, guk beste bat; guk holako hitzaldi, eta eztakit zer; batzuk hau, bestiek hemen... Gu juntan, e, zeatuta dexente gaude, zemat gaude?». (DRG, 2023)^{xii}

Hori dela eta, gehienetan, **AGZetako batzordeek bakarka antolatzen dituzte jarduerak**. Zama hori dute gainean. Administrazio publikoek babes ekonomikoa ematen dute, baina AGZek proposatzen, antolatzen eta garatzen dituzte ia oso-osorik. Gero baliabideak bilatzen dituzte udalerrietan, kooperatibetan, aldundietan edo Eusko Jaurlaritzan, aukeren arabera.

«Elkarteak interesgarritzat hartzen dituen jarduerak egiten ditu, eta ondoren, beste erakunde horiei [ulertezina] ez dauden edo egin daitezkeen hainbat jarduera proposatzen zaizkie, eta, bueno, bi [ulertezina] horien arteko nahasketa bat da pixka bat». (DRT, 2023)

3.2. Boluntarioritza

Oso leku zehatz batzuetan, **jarduera gisa** jasota dago **boluntarioritza**, eta, gutxiengo baten kontua bada ere, merezi du jarduera espezifikoko gisa nabarmentzea. Zainketak behar dituzten pertsonak zaintzeko jarduera da boluntarioritza horren ezaugarri bereizgarria, eta AGZek askotan egiten duten lan soziala islatzen du horrek.

«Ba gu, en el pueblo, asten behin itten gindun, centro de día zeudenen, atera egualdi ona baldin bazeon...». (DRG, 2023)^{xiii}

AGZen elkarteek autoantolakuntzaren eta detekzioaren bidez **landa eremuetako bakardadearen aurka** egiten duten lana nabarmendu da. Zenbait kasutan, boluntarioritzaren bidez, beste kasu batzuetan, berriz, modu informalean. Eta, zenbait udalerritan, 2030 Agendari buruzko gogoeta hartu da abiapuntutzat, guztiari lekua emateko.

«Guke proiektua, geure herrian, sortu gendun udalan plan estrategiko... 30, 2030eko hortan intzun deialdi plurala herrin ta jun ginen gu herrin ze arazo zeuden azalduz, ta gu jun giñan ba... guk azaldu gendun ze arazo zeon bakardadena, eta hortik atera zan, ba berezietako bat, zala hortan saiatu beharra. Ordun, udalak ere lortu du diru bat ta daukeu ya, teknikari bat daukeu hortan lanen ai dana. Horrek laguntzen digu, ba klaro, zeuk esan dezu, zailedala etxien bakarrik bizi dianak eta... Baino, ai gea...». (DRG, 2023)^{xiv}

«Ba hori, Pilina exitoa iruitzen zait egia esanda. Guk baita ere dakeu, mmm,ia planeatuta, zortzi auzo desberdin ditugu herrian. Zortzi. Horrek esan nahi du baserri asko daudela aparte, herritik aparte daudela. Ordun ia bi ein dittugu. Auzo bat hartzen deu ta jute geaetxez etxe, atez ate... eta beraiekin eote gea, argazki batzuk ateatzen ditteu, hitz egin pixka bat eta... eta zein bizi dan, zeatik nik beste auzotako asko ez dittut... ez dakit zein diene, eta etxen izenak ere ez, pentsa, aparte daudenak. Eta bi in ditteu ya, eta bikin jendea oso oso gustoa geldittu da. Ez gea jun autobuska harea, ba igual jun gea, ba eztakit, 12-14 pertsona, eta... ia aurki... datorren hilen beste auzo batea juteko asmoa deu baita ere. Jakitteatik etxen izenak, argazkik ateatzeitteu gero eta beraiei emateiu, eta adineko adinekon bat baldin badao, zeoze ematen diogu eta beakin eon eta... gustoa eoten die, oso gustoa. Igual eztia herria juten, eztia jaisten igual herria». (DRG, 2023)^{xv}

Aipatu dutenez, biztanle kopururik handieneko herrietan errazagoa da boluntariotza sendo bat antolatzea, baina betikoak dira jarduera guztietan parte hartzen dutenak eta dena antolatzen dutenak. Horrek agerian uzten du boluntariotzaren garrantzia:

«— Guk ezin dugu egin Ordizian eta Beasainen egiten dutena. Horiek handiak dira,
baina... Boluntariotza badago.

—Bai, baina gu gutxi gara eta beti berberak...

—Horregatik, oso zaila, oso zaila...

—Hori gertatzen da. Boluntarioak beti direla berberak; boluntarioak janaria banatzen,
janaria biltzen ere aritzen dira... boluntariotza lan handia egiten dute. E..., ez dakit zer
esan behar nuen». (DRG, 2023)

Azkenik, hona hemen detektatu den fenomeno garrantzitsu bat: **familia jakin batzuek beren adineko senideek edo mendekotasuna dutenek AGZen elkarteak laguntza jasotzeko aukera baztertu izana**. Zehazki, asoziazionismoak dituen zailtasunetako bat baserrietako familien errezeloei lotuta dago; hain zuzen, elkarteek beren adineko senideekin lan egiteko dituzten errezeloei. Errezeloen arrazoi nagusia zer esango duten eta beren espazio pribatua inbadituko duten beldurra da, pentsaraz lezakeelako familiak pertsona horiei laguntzen ez dielako ari zaiela elkarre bat laguntzen.

Zenbait kasutan, zerbitzuei uko egin zaie, familiek ez baitute onartu nahi bakardade egoera bat dagoenik, **familia salatu eta estigmatizatuko dutelakoan**. Herri txikietan, salatua izateko ideia horrek eragiten du beldurrik handiena, «nire adinekoa zaintzea nire intimitatearen parte da, nire ardura da eta egoerari aurre egiten ez dakigula leporatzen ari zara» pentsatuta.

«—Oso, oso zaila. Hoiek erakartzea da oso zaila. Oso ondo jasotzen zaitsu, zu jutentzea, agusto eoteie, baino hoiek erakartzea eta taldetxo bat sortzea, gero hain gustoa eongoliekienakin, e, baino hoiek gerturatze hori... eta ez dakit dan beraien arazoa bakarrik edoingurukoek ere ez ditudun apoiatzen. Benetan.

- Ingurukona. Guk ikusi ditteu, [entzungaitza], guk ikusi izen zein zeren beharren, familiartekoi esan eta “ez, hau ondo eoten da etxen eta ezta atea nahi eta” ... Baino bueno, da, hastea da.

- Harrigarria da, e». (DRG, 2023)^{xvi}

3.3. Kafetegia

Adinekoen Gizarte Zentroak **taberna edo kafetegiko zerbitzu eta espazio batekin lotu izan dira**. Zerbitzu hori zentro horien identitatearen funtsezko atala da, eta bi kontzeptu horien arteko irudi ia bereiztezin bat sortu du gure gizartearen imajinario kolektiboan.

«Bada, bai, egia da adinekoentzako zentroak, hemen, Araban bederen, taberna bati, kafetegi bati lotuta egon izan direla beti...». (DRT, 2023)

«Tabernan dau lokal bat, lokal txiki bat han tabernan bertan eta jubilatuek behar baldin badue zer bait, o bilera bat o bingoa, por ejemplo, itten da... Bingoa itten da eta ordun komedore hori tabernako zedittu itten da». (DRG, 2023)^{xvii}

Kafetegi zerbitzua zabalduena izan da baliabide horietan. Edonola ere, **zerbitzu hori modu desberdinean kudeatzen da herriaren arabera**. Modurik ohikoenen artean, landa zein hiri

inguruneetan, espazioa profesional bati lagatzea, lizitazio publikoa egitea edo espazioa profesional bati alokatzea aipa daitezke.

«Seguran dao taberna bat, tabernea. Eta taberneakoi kobratzen zaio alkiler bat. Eta hortik hartzen do eta itten do... [elkarrizketa gainjarriak]». (DRG, 2023)^{xviii}

(...)

«Ba gu, adibidez, kuota kobratzen deu 10€, e... Gero dirue eskatzen det. Diruesarrera badaukeu udaletxetik, 1600 da eztakizer... Eta guk ezteu ezertxore ordaintzen. Daukeu taberna bat lehen taberna izantzana, udaletxek, e... akuerdo batea geldittu zan, ordaintzen dio nagusiari eta guk ez argia, ez ure... ezerrez ezteu ordaintzen. Tabernako hori atutzen deuna, ba,e, pa' cubrir gastos de la taberna...». (DRG, 2023)^{xix}

Berezitasun bat ikus daiteke landa inguruneetako kafetegien kudeaketan. Izan ere, kudeaketa eredu ugarien barruan, asko dira **bazkideek berek autokudeatutako kafetegiak**.

Guztiek aukera ematen dute mahai batzuetan edariren baten eta, zenbaitetan, janariaren inguruan eserita egoteko. Era horretan, beste pertsona batzuekiko interakziorik informalenak eta berezkoenak errazten dira. Hala ere, **autokudeaketa mailak eta kudeatzeko moduak desberdinak dira**. Zentro batzuek tresna sinple batzuk edo salmenta makinak dituzte, nahi duenak edariren eta janaurrekoren bat hartzeko. Beste batzuek, berriz, edozein bazkidek erabil dezakeen ohiko sukalde txiki eta kafe makina bat dute. Eta beste batzuetan, bazkide bat borondatez arduratzen da kudeaketaz gainerako bazkideentzat.

«Guk ez dugu tabernarik, elkarte bat da, baina ez dugu tabernarik, baina kafeak, garagardoak saltzen ditugu, eta ardoa gehienez. Ezin dugu taberna bat kudeatu, ez dugu baimenik, baina hori saltzen dugu.

—Moderatzailea: Eta zuen artean saltzen duzue, hau da, zuek..., ez da langile bat, baizik eta...

—Batzordean dagoenak kafea egiten du eta...

—Horixe.

—Eta orain, behintzat, etorri egiten dira eta eraman egiten dute; lehen eraman beharra zegoen». (DRA, 2023)

«—Ea, hemen makina hori dugu, kafe bat hartu nahi duenak 50 zentimo ordaindu behar du eta kafea jartzen du. Hortxe daude kapsulak, eta kito. Eta fidatu egin behar dugu, kafe bat hartu dudala, bi hartu ditudala, ordaindu dudana ala ez dudana ordaindu. Azkenean... Eta hori eta ura baino ez dugu, argi eta garbi, hemen ez baitago besterik...». (DRA, 2023)

«—Moderatzailea: Eta nor arduratzen da kafe horiek egiteaz?

—Bada orain, azken aldi honetan, boluntarioak eskatu dituzte, boluntarioak eskatu dituzte, adibidez, larunbat arratsaldeetan, konpromisoa hartu duena egon dadin. Eta igande goizetan. Bestela, bada jende talde bat, beti berdinak dira, beren orduak dituzte, beraiek zerbitzatzen dituzte gauzak, beraiek... taberna bat da, taberna batek bezala funtzionatzen du. Eta oraintxe bertan, ea...

(...)

—Moderatzailea: Orain arte nor arduratzen zen irekitzeaz? Nola egiten zen hori?
—Bada beti adinekoren bat egoten zen, tira, adinekoa, erretiratu berria, hor sartzen zena eta aurrera egiten zuena.
(...)

- Izan ere, izan da jendea, begira, beltzarana, haren senarra, urteak eta urteak eman zituen, beste herri batetik etorri zen gizona, baina erretiratu aurretik ere askotan etortzen zen. Erretiratu egin zen, eta, gizon horrekin, tabernak aurrera egin zuen... lanegunetan, tira, igandeetan ez hainbeste, ezta? Izan ere, beti egon dira boluntarioak. Baina, jakina, jendeak ere, boluntarioarena...». (DRA, 2023)

«—Bai, hark ongi esan duenez, gu gure herrian, agian da (lehen hitz egin duguna), e... Ea, gure lokalak sukalde txiki bat du, barra bat du, baina bazkideak txartel elektroniko batekin sar daitezke nahi dutenean. Orduan...
—Bai, txoko batean bezala.

Bai, esan duzun bezala, txoko batean bezala esan duzu lehen, bai.
—Txoko bat da. Hau da, kontua da txoko horretan, ordutegiaren arabera, jarduera batzuk daudela. Baina, jakina, bazkaldu ere egiten da. Larunbat batean, adibidez, “aizu, bazkari bat egingo dugu”. Bada, nik nire senideekin bazkaria egiten dut. Erreserba egin eta bazkaria egiten dut. Orduan, alde batetik txokoa da, bestetik elkarte... zail samarra da zehaztea». (DRT, 2023)

4. GOBERNANTZA ETA PARTE HARTZEKO EREDUAK

Ikusi denez, **landa inguruneetako AGZen ohiko gobernantza eredia bi figura bereizi dituen elkarte batena da**. Batetik zuzendaritza batzordeko kideak daude, eta, bestetik, bazkideak. Batzordea, zehazki, zentroan egiten diren jarduera gehienak eta bazkideei lotutako alderdi guztiak zehazten eta kudeatzen dituen boluntario talde bat da. Bazkideek, bestalde, beren gozamenerako baliatzen dituzte espazioa eta jarduerak, eta, urteko batzarren bidez, zentroko erabakiak hartzen har dezakete parte.

Zentroko jarduerak eta bizitza kudeatzeko prozedurarik ohikoena **zuzendaritza erabaki gehienak hartzen dituen erabakigune batena da (Batzordea)**. Gune hori zuzendaritzagune naturaltzat hartzen da; *Batzordeak erabakitzen du, proposamenak onartzen dira eta batzar orokorrean aurkezten dira*.

«—Batzar orokorra eiten dogu urte hasieran eta hor, ba gu zortzi garenez, ba zortzin artean erabiltzen dugu,
—Bainon ez dago bozkaketaik, eh... elkarteko sozion artean...
—Batek proposatu ta beste guztiok onartu.
—Guk ez, guk erabakiak, holan, ezerrekin, geuk erabakiten... Diktadore batzuk gara, jejeje.
—Ba beira, guk gero juntan, juntan.
—Hori, hori juntekoa dana [elkarriketa gainjarriak].
—Junteko, juntekoa... Geuk egiten dugu. Itxuen dala esaten dogu zer egingo dugun, baina ebatzi, azkenengo ebatzi geuk erten dugu ta... kitto. Inork, eh...!
—Normalean, asanblean presentan da urteko, e, ekintzak». (DRB, 2023)^{xx}

Kudeatzeko eta parte hartzeko gainerako organoen funtzionamenduari dagokionez, **kasu gehienetan elkarrearen Batzar Orokorra ez da kontrastatzeko eta eztabaidatzeko gune bat, azalpenak eta informazioa emateko gune bat baizik**. Izan ere, ikusi denez, gehienetan ez dira iritziak kontrastatzen, eta ez dago eztabaidarik.

«—Eta noizbait eduki dezute... O sea, ez dakit, jende bat eztula nahi sartu juntan, baino bai iritzia daukala edo “Aizu, zergatik ez dezute hau egiten?”? Edo gehienetan iritzia daukana juntan dago...
—Ez da egoten iritzirik». (DRB, 2023)^{xxi}

Organigrama edo kudeaketa eredu horren ondorioz, **batzorderik ez badago AGZk desagertu egingo diren ideia** sortu da, eta indar handia du.

Hala ere, ikus daiteke **gaur egun erakunde gehienak ziklo aldaketa edo belaunaldi errelebo batean murgilduta daudela**. Aldatu ez diren elkarreetan, ordezkariak urte asko daramatzate batzordean, eta ziklo luzeak bete dituzte. Beste kasu batzuetan, bi aukera dituzte: desagertu (ahuleriaz hil) ala berrantolatu.

«2019an elkartea berrantolatu genuen, aurretik zegoena ahuleziaz hil baitzen; zeudenak hil egin ziren, eta hura geratu zen, bada...». (DRB, 2023)

«Nik, e, planteatuko det, e, konkreto nire herrian gertatu dana. Juntabat zeon, baino berritzekon inor etzan presentau, eta, e, lehendakari zeona zeon dispuesto, tabeak esate zon: “besteik ezpa, bi edo hiru... laguntze baldin badit, ni dispuesto nao aurea jarraitzeko”. Inok etzun zeatzen. Ordun, bea juntzan udaletxea ta esantzon, eta itxita dao zentroa. Uain, hasi da talde bat, emakumezko gehienbat, baino hasi da talde bat pixkat muittu nahien, eta atzo eon nitzen zea horrekin». (DRG, 2023)^{xxii}

Batzordean parte hartzeko errezeloa dago, parte-hartzeak oso inplikazio zorrotzak eta urte askokoak dakartzalakoan. Norbaiti parte hartzeko esaten zaion aldi gehienetan, erantzuna ez da izaten «ez zait gustatzen», «ez dut interesik» edo antzekoa. Aitzitik, verbatingean jasotakoaren arabera, gehiegizko lanaren ondorioen beldurra da parte hartzeari uko egitearen arrazoi nagusia.

Landa Elkarriketen kontakizun askotan ikus daitekeenez, *parte-hartzea* batzordean parte hartzearen sinonimo gisa baino ez da ulertzen maiz.

Hori dela eta, parte hartzeko beste modu batzuk ikusezin bihurtzen dira, eta ez da aitortzen gainerako modu guztiek duten balioa. Modu ugari horien artean, honako hauek azpimarra daitezke: jardueretan parte hartzea, logistika zereginetan laguntzea, zentroko jarduerak beste pertsona batzuei zabaltzea eta/edo norberaren presentziarekin eta jarrerarekin giro ona sortzea.

Hori guztia dela eta, **oso binomio garbia dago: konprometitutako jendea eta konprometitu gabekoa**. Irakur daitekeenez, batzordean dauden pertsonak konpromisoak hartu dituztenak dira, eta, bestetik, konprometitu gabeko bazkideak daude. Ez dago bitarteko lan edo konpromiso espaziorik (komiteak, lantaldeak eta abar), eta horrek sendotu egiten du *bazaude edo ez zaude* horren ideia.

«—Sartzen baldin bazea elkartean, konpromiso bat daukazu elkarte horrekin.

Baino, zea, bazkide itten die, eh. Bazkide [elkarriketa gainjarriak].
—Bai, bazkide itten die. Konpromisoipe.
—[Elkarriketa gainjarriak] Bazkide bai. Baino gero hor lokarritik tiratzeko...». (DRG, 2023)^{xxiii}.

«—Oso parte-hartze txikia.
— Bai.
—Eta laguntza eskatzen duzu eta ez dizu inork laguntzen.
—Eta ez dute... parte hartzen, nik ikusten dut hori, eta uste dut... esan behar dut
gustatzen zaidala jakitea zer dudana...». (DRA, 2023)

Batzuetan, hainbat batzordetako zenbait pertsonak adierazi dute bazkide bakoitzari deitzen diotela telefonoz jardura jakin batzuk gogorarazteko eta parte hartzera animatzeko. **Horrek susmo bat sorrarazten du: Zergatik ez dira pertsonak parte hartzera animatzen? Ez direlako konprometitzen? Ala proposatzen diren jarduerak ez datozelako bat haien interesekin eta/edo beharrekin?**

Halaber, **nekatu arteko parte-hartzearen** eredu bat dagoela ikus daiteke. Kasu horretan, parte hartzen duen pertsonak erretzen den arte irauten du.

«—*Moderatzailea: Orain arte nor arduratzen zen irekitzeaz? Nola egiten zen hori?*
—Bada beti adinekoren bat egoten zen, tira, adinekoa, erretiratu berria, hor sartzen zena eta aurrera egiten zuena.
—*Moderatzailea: Jakina, baina esan nahi dut, giltza... ez zenuten denok izango, ezta?*
—Ez, ez, ez.
—*Moderatzailea: Pentsatzen dut izango zirela... Batzordekoak.*
—Izan ere, izan da jendea, begira, beltzarana, Marijeren senarra, urteak eta urteak eman zituen, beste herri batetik etorri zen gizona, baina erretiratu aurretik ere askotan etortzen zen. Erretiratu egin zen, eta, gizon horrekin, tabernak aurrera egin zuen... lanegunetan, tira, igandeetan ez hainbeste, ezta? Izan ere, beti egon dira boluntarioak. Baina, jakina, jendeak ere, boluntarioarena...». (DRA, 2023)

Ikusten denez, **parte-hartzea handia da antolatutako jardueretan, eta arazoa ez dago parte-hartze mota horretan, zereginak antolatzea eta horretan konpromisoa hartzera bideratutako parte-hartzean baizik**. Horrek indartu egiten du zalantza edo oztopo bat: agian gakoa ez da nola lortu AGZk erakargarriak izatea, baizik eta **nola lortu AGZen barruko erantzukizuneko eta zereginen koordinazioko postuak erakargarriak izatea, eta nola sortu parte hartzeko egiturak bitarteko erantzukizuneko figurekin**. Erantzun gabe geratzen da galdera bat: Egungo gobernantza egiturak bat al datoz egungo bizi ereduarekin?

«— Bai, baina guk, gizarteak bezala, aldatu egin behar dugu, atzetik datozenentzat erakargarria izan dadin. Nola? Ideiarik ere ez.
— Aizu, erakargarri jartzen dugu; jardura guztietan ematen dute izena.
— Bai, oporretara joatea.
— Jakina, erakargarria da.
— Baina konpromiso sozialik ez dago. Ez dago.
— Nik ikusten dudana da, bueno, gure belaunaldian orain baino solidarioagoak ginela». (DRG, 2023)

Egungo eredia aldatzeak edo irekitzeak jarduteko modu tradizionalagoak dituzten pertsonen haserrea edo deserosotasuna dakar berekin. Hori dela eta, batzuek bakarka bizi duten haustura sentimenduaren edo aldaketa ahaleginaren aurrean, bazkide batzuk estrategia kolektiboak lantzen ari dira batzordeak aldatzeko. Adibidez, erantzukizunak batzordea osorik eta beraiek izendatutako pertsonekin aldatzen denean soilik har ditzaten eskatzea, pertsonak batzordeetatik ateratzea, batzordea desegin dadin eta bozketa bidez berria sor dadin eskatzea eta abar. Erabakiak bakarka hartu ordez taldean hartzeko ereduak berriz definitzeko eskatzen duen belaunaldi baten aldarrikapena da.

«Gu oso jende gaztea dagoz. Eta juntakuak ni, niri proposau oztien junta sartzea, eta ni sartu nintzenean izantzan... Nik baldintzabat jarri neban: nirekin hor, e, geo ya juntan nik aukeratzen neban, bestela... Orduan, nik aukeratu dudana jendea nire adinekoa da. Orduna, gu juntakideak ba gara 60 urte bueltakoak, orduan... Nik eta nire amak ez dogu berdin pentsetan. Nire aman zereginak eta nireak ez dira bardinak... Orduan...». (DRB, 2023)^{xxiv}

Parte hartzeko ereduaren inguruko gairik esanguratsuenetako beste bat adinekoen belaunaldi desberdinen arteko bizikidetza da. Ikusten denez, AGZk adinik handienekoen belaunaldietara bideratuta zeuden lehen, eta azken hamarkadetan belaunaldi berriekin elkartzen hasi dira.

Agerikoa ez den nolabaiteko adostasuna dago parte-hartzaileen artean: belaunaldi desberdinek interes eta behar desberdinak dituzte. Adierazi dutenez, eredia zabaldu beharra dago, hautsi gabe, gune horietan urte gehien daramatzaten belaunaldiak zainduz, eta, aldi berean, beste belaunaldiei tokia utziz eta denontzako **bizikidetzaguneak** proposatuz. Hori guztia erakunde edo kudeaketa/antolamendu/gobernantzarako gune desberdinen arteko bizikidetzan zein jarduerak adin eta gustu desberdinetarako antolatzeke garaian islatzen da.

«Horrek nagusiak dira, orain dela 30 urte, e, eraiki zutenak elkarteak, eta martxan ipini zutenak elkarteak, eta hor egon dira... A ver, ni naz presidente oin dala 10 urte, eta ni bigarren presidente naz, e, elkartean. Aurrekoak egon zen 20 urte, 60 urte gaz zabaldu zuten eta 80 urte euki zuten hare aparte. Orduan oin nik, bereziki, baina bereziki, zaindu behar ditut pertsona nagusi hoiek.
—Nik hori argi daukat. Bai, bai.
—Gu defendiduko gara. Gu defendiduko gara, eta eingo doguz gauzak, baina bereziki, horxe pertsonak zaindu behar doguz. Nagusixenak». (DRB, 2023)^{xxv}

Hala ere, **belaunaldien arteko bizikidetza** gizarte zentro gehienetan ahaztu samar dagoen hirugarren faktorea da. Oro har, nahasi egiten dira belaunaldien baterako existentzia (guk tailerrak egiten ditugu, haiek kafetegian daude, kartetan) eta belaunaldien arteko bizikidetza (bizitza komuna egitea). Horrek tirabira nabarmenak sorrarazten ditu belaunaldien artean.

5. ADMINISTRAZIO PUBLIKOEDIKO HARREMANA

Jarduerak antolatzeke garaian udalekin duten harremanari dagokionez, azpimarratu beharra dago gehienek **oso harreman positiboa eta laguntza handikoa** dutela adierazi dutela. Hala ere,

bitxia bada ere, gehienetan pentsatzen da jarduerak elkarrekin egiteak honako hau esan nahi duela: AGZek jarduerak lantzen eta antolatzen dituzte eta komunikazioa egin eta zehazten dute, eta udalek, berriz, ordaindu egiten dituzte, eta, izapideak egin behar badira, kudeaketa lanak egiten dituzte. **Funtzioen banaketa markatu samar** dago, eta ez dirudi administrazioaren eta AGZen elkarte baten arteko lankidetzatzat zer hartzen den berriz pentsatzeko asmorik dagoenik.

«Gauza batzuk elkarren artean egiten ditugu biok, hala nola baten edo bestearen ordainketa, eta gero, halaber, elkarrekin egiten dugu, bada, urte osoan oroimen ikastaroa dugu, esango genuke, astero da. Orduan, bada, horixe, kontratazioa Udalak egiten du, baina lekua, espazioa, zahar etxea da. Orduan, egiten ditugu, horrela, hainbat ikastaro, eta Udalak, esango genuke, kudeaketa, ordainketa eta kontratazioa egiten ditu, baina gainerako guztia haiekin egiten dugu. Hau da, haiek kartelak jartzen dituzte, eta denon artean erabakitzen dugu hau egin edo bestea egin... Elkarrekin, esango genuke, bai. Eta, bestalde, jarduera piloa dute, baina nahasketa da pixka bat». (DRT, 2023)

Hortaz, **Udalaren rola laguntza ekonomikoen eta ekipamenduen hornitzailearena eta izapideen kudeatzailearena da kasu gehienetan**. Ez dago estrategia partekatuen, esku hartzeko programei lotutako ekintza bateratuen eta/edo informazioaren transmisio formalaren ebidentziarik.

«Pues, udaletxetik bastante... Udaletxek asko laguntzeozku bai diru mailan ta bai zein, ze... Euki deu problema bat,oin be, pues gimnasia ta danza emateko, baina danetarako, pues, ba... Jente gitxi da, ta ordun, ordaintzeko momentun diru asko ordaindu bixan. Ordun udaletxeari, alkateari esan notzan, ia laguntzen dozkun dantza sartzen, da, ba dantza erdixe berak finantziaten da... Hortan gabiz, e,a salto de mata...». (DRB, 2023)^{xxvi}

Udalak hornitzaile gisa betetzen duen rol hori hautsi egiten da zenbaitetan, uste baita udalek ere gauzak antolatzen dituztela. Nolanahi ere, gauza horiek zerbitzuetara bideratuta daude, estrategia zehatz eta partekaturik gabe. Kasu horietan ere, balorazioa oso positiboa da.

«Egixe esan, udalak ere, e, gauza askoipintzen deuz. Nagusientzako ginasia berak ipintzen deu, edo gaztiagoantzat ere potentie, potentie, edo pila bat gauze diferentik jartzen deuz, bai umientzako, bai bestientzako eta guretzat bebai. Pagetan degu kuota gure deuenak joan eta eztekgu horren ardurik hartu beharrik. Eta ginasia egin gure deunek edo egin gure deunak [ulergaitza] edo uden piszinetan, ze piszinek ere badekoguz, uderako bakarrik, han ere, ba udan egin edo ginasia. Oin egiten dogune da aquagym. Oso gustora ibiltzen gara, gainera, barre itzelakin. Eta, ba bueno, alderdi horretatik eztekgu nagusi moduen hainbesteko pisu hamen ikusten doten moduen, ze klaro, udalak egiten deu. Eta orduen, ba gu beste gauze batzuten zentratzen gara. Egiten doguz, e, eskursinoak, e, eskursino batzuk dire laburragoak, e, arazoak gehixau dakiezenak etortzeko modukoak, bertane ingurutxuen; beste batzuk dire, ba urruntxuagoak, eta, ba eiten doguz batzuk ere, adibidez, e, lehengoan joan ginen La Bastida-Clairence-era, Frantzian, Baionatik, e,parien, eta laster joango gera Fríasera, Burgoseko goiko partera. Kontutan eukittek ze, klaro, gazteagoak garenok, ba gure dogu urruntxoago joan, danak euki dexien aukerie egiteko gauzak». (DRB, 2023)^{xxvii}

Batzuetan, **botere borroka bat dago Udalaren eta AGZren artean**. Sortzen diren ekintzak edo jarduerak kontrolatu nahi izatearen sentsazioa sortzen da, eta AGZk askatasuna eskatzen du.

Udalak, berriz, baliabide publiko bat baldin bada erakunde publikoak zeharka eragin behar duela dio.

«Auto, autonomo. Burujabe izan nahi deu eta hori eztue onartzen. Beraiek dana kontrolatu nahi due. Dana dana udaletzek. Esateizuet, kultur etxe bat zeon, funtzionatzen zuna, o sea, kultur asunto dana emate zun: festak, hoi dana... Eote zan, kontzejal bat eote zan hemen, eh. Hauxe, hemen. Baino, ez, hoire, hara. Dana udalak. Eta ez... Librere izan behar deu noizbaitten. Bestela sartzen zea beraienpean. Ta ez, ondo bazatoz, eamango zea, baino librere izan nahi deu. Eta pixkat hoi pasatzen zaigu». (DRG, 2023)^{xxviii}

Arestian adierazi dugunez, elkarriketatutako teknikariek adierazi dute **administrazioak arazoak konpontzeko eta izapideak arintzen eta oztopo teknologiko guztiak gainditzen laguntzeko rola bete beharko lukeela beti**. Ikuspegi hori dute AGZek (laguntzaile/bideratzailearen rola).

«Orduan, bada, tira, azkenean administrazioa aldatzen ari da, prozedurak aldatzen ari dira, gizartea ere bai, eta haiek ahal dutena egiten dute; asko da egiten duten guztia, baina, jakina... Baina gauza horiek, bada, tira, badute... Azkenean guk goian, bigarren solairuan, eguneko zentroa dugu. Orduan asko igotzen dira, jarduerak egiten dituzte, abestera joaten dira, ez dakit zer egunetan txokolate jana egiten dute, gaztainak eramaten dizkiete... Hau da, hori guztia oso ongi, baina gero, esango genuke barruko izapideak, prozedurak, gauza horiek... bada orduan bai, laguntza behar dute, eta, bai, badute beste behar mota bat». (DRT, 2023)

«Animatzaile soziokulturalak elkarte guztiei, partikularrei, guztiei laguntzen die edozein gauza, edozein jarduera egiteko eta kudeatzeko garaian, baita oraintxe aipatu duguna ere, dirulaguntzena, hau da... Eta arazoren bat baduzu, berehala laguntzen dizu, tira, lagundu egiten dizu benetan, hau da, joaten zara eta egiten dizu...». (DRA, 2023)

Udal gehienek ahalegin handia egiten dute AGZetara hurbiltzeko. Hurbilketa horren barruan, udalen funtzio nagusia eguneroko arazoak konpontzeko eta mota orotako laguntzak ematea da: izapideak erraztea, memoriak egitea, espazioak egokitzea eta abar. Hala ere, izan litzaketen beste funtzio batzuei buruzko gogoeta sortzen da: **zein izan daiteke Udalaren rol estrategikoa, soluzioak emateko rolaz gain?** Beharrezkoak izango al lirateke lankidetzak eta estrategia partekatuak adineko herritar horiei laguntza eta arreta emateko? Arazoak konpontzeak AGZren eta haren elkarrearen *zerbitzura* egotea esan nahi al du?

«Bada dirulaguntza bat ematea, e, legezko ordezkaria izatea (baimendua, e, administrazio elektronikoaren gairako) eta, bueno, hori, laguntzea, ba, hainbat forotan, zuekin egon direnean edo beste foro mota batzuetan, haiekin egotea eta... la-ia beste bat gehiago izatea... Bat gehiago. [Ulertezina], nik uste dut hori dela... interesgarria, egokia, haiek beste bat gehiago zarela ikustea, ez administrazioa. Tira, horretan eragin handia du batzordean edo elkartean dauden pertsonekin *feelinga* eta giro ona izateak». (DRT, 2023)

«Nik uste dut laguntzea dela. Laguntzea izan daiteke, ba hori, jaso duten dirulaguntzaren urteko justifikazioa haiekin egitea, hau da, hori egiten laguntzea, edo argazkien aurkezpena egin behar dutenean laguntzea, haiekin patatak zuritzen aritzea, Thermomixean moztan, hau da, ez dakit nola esan, patatak egiteko [entzungaitza]. Alegia, batetik bestera joan daiteke, kartel bat egitera edo

antolatzaera, eta esan: “Alazne, hau egin nahi dugu, eta ateratzen zaizkigun kartelak ez zaizkigu asko gustatzen, eta horrela. Inprimatu diezagukezu eta kartel txiki bat egin diezagukezu?”. Ba nik uste dut hor lagundu behar dela. Edo “bazkari bat egin behar dugu; axola al zaizu aurrekontuak eskatzea? Beharbada zuek badakizue zer enpresa dabilzan horretan”. Hau da, horrelakoak. Hau da. Baina gero Excel bat bidaltzen dizute tiket guztiekin, eta “Alazne, inprimatzea baino ez da, ongi?” Eta dena egina dute... makina batzuk dira gero. Batzuk behintzat. Baina nik uste dut, ba hori: haietako bat gehiago izatea, ez gorago, ez beherago, hau da, hori, haiekin ibiltzea eta batzordeko kide bat gehiago izatea. Hau da, azkenean, nik uste dut hori dela. Joan, lagundu eta kito. Eta beharren bat badute, are hobeto, lagundu eta... ba, gustatuko litzaidake aurrekontu handiagoa izatea, baina hori denok, nik uste. Baina bestela, niretzat hori da, hots... Ba haiekin elkartzeta eta “Bueno, zer egingo dugu? Zer ikusten duzue aurten egiteko? Zer egingo dugu hiru hilabeteko honetan? Ikusten al duzue beharren bat? 2. Horrela pixka bat». (DRT, 2023)

AGZek arduratzen den udal teknikariaren rola gehien eragozten duten elementuetako bat «orkestra emakume» edo «orkestra gizon» kontzeptua da. Elementu hori hiri ingurunean ere badago, baina landa ingurunean du indar handiagoa. Izan ere, pertsona bat hainbat zentroz, hainbat eskualdez eta hainbat funtzioz arduratzen da, ez du soldatarik bere zeregina betetzeko eta abar. Horren ondorioz, bere rolari buruzko gogoeta estrategikoa egiteko ahalmena gauza zehatz batera mugatzen da: suteak itzaltzera eta orainaldirik hurbilenean pentsatzera. Hori dela eta, neurri batean gorpil zoro bat da, isatsari hozka egiten dion arraina, non gauzei soluzioa emateko rol hori ahultasun handiko egoera baten ondorioz sortzen den.

Rolaren profesionalizaziorik ezarekin eta figura egonkorrik ezarekin batera, urritasun ekonomikoa agertu ohi da. Profil horren garapena ahalbidetuko duen formula juridiko-ekonomiko batean pentsatzea ere funtsezkoa da landa inguruneetan. **Interesgarria da ikustea ez zaiela iruditzen laguntza ekonomikoa gutxi jasotzen dituztenik, eta ez dute diru urritasuna aipatzen jarduera gehiago ordaintzeko, lagunduko dieten giza baliabideak eta teknikariak lortzeko baizik:**

«Hori da ideala, baino hori badakit ez dala gertatuko. Ez dakit, e, herri txiki hauetan ez dao, e, zea, aurrekontue danandako. Ordun, ba hori... nei gustatuko litzaidake ba dinamizatzaile bat eotea, e, zea bat, edukadore, gizarte hezitzaile bat izatea... Gauza asko gustatuko litzaietxe, baino es que badakit ez dela posible, ordun... ba herri hauetan eiten dana da, ba multusos daneako. Teknikarik, lehen besteak esan duna, ba... Ahal duguna iten dugu, herri hauetan, ba hori... ba batek ez baldin bada, bestek, ba apoiatu behar izaten da, baino hortarako edukitzea persona bat, ba nik ezinezkoa ikusten det». (DRT, 2023)^{xxix}

Dena defizitarioa den herri txikietan dinamizazio figura horiek sartzea eta haiei eustea funtsezkoa da. Lurralde guztiak bat datoz honetan: goi mailako organo baten mende egon beharko luke (Eusko Jaurlaritzaren mende, adibidez). Izan ere, **azken helburua lurralde oreka** da, hots, leku horiek ez hustea, landa bizitzak jarraitzea, bakardadeei aurre egitea...

«Bai. Baliabide pertsonalak... ezin direla euki hainbeste baliabide. Ezin dire. Incluso lau herri, nola lau herrietan ere elkartuta daren, ba eztaikit... ezingo litzeke segurana. Ordun, bai, Eusko Jaurlaritzak jarriko balu laguntza mota bat, ba oso ondo. Oso ongi etorri izango litzeke.

Oso ongietorri. Baino, claro, ekonomikoki, a ver ze koste daukan eta ikusi beharko litzeke; klaro, betikoa... Ez dago holako aurrekontu potenteik izaten. Realidadea hori da. Oso bakarrik utzi naute, e». (DRT, 2023)^{xxx}

Horri dagokionez, beharrezkotzat hartzen da lurralde horietako giza kapitalizazioari eta ekipamenduen eta kudeaketa teknikoaren kapitalizazioari buruzko gogoeta, bai eta, haien garapen eta jasangarritasun egoki eta estrategikorako, aldundien, Eusko Jaurlaritzaren eta udalen artean egin beharreko eztabaida banatzeko moduari buruzkoa ere.

6. EKONOMIA

Hiri inguruneetan bezala, landa inguruneetako Adinekoen Gizarte Zentroen finantzaketa iturri nagusirik ohikoenak honako hiru hauek dira:

- Bazkidearen urteko kuota.
- Jarduera bat egiteagatik egin beharreko ordainketa.
- Adinekoen asoziazionismoari lotutako dirulaguntza publikoak.

Hala ere, hori ez da berdin gertatzen zentro guztietan. Zentro batzuetan, jarduera guztiak doakoak dira parte-hartzaileentzat, eta beste batzuek kendu egin dute bazkidearen urteko kuota.

Laguntza ekonomikoei dagokienez, lurraldearen eta, zenbaitetan, elkartearen beraren arabera aukera asko eskaintzen dituen mapa bitxi bat jaso da elkarriketetan. **Laguntza sistema desberdina da lurralde historiko bakoitzean**, eta eragin desberdina du bertako elkarte bakoitzean. **Ez dago sistema homogeneizaturik**, eta, horrelako sistema bat izateko aukera aipatzen den bakoitzean, elkarteek diote ahalmenak galduko lituzketela seguruenik, ekonomikoki beherantz homogeneizatuko bailituzkete laguntzak.

Ondoren, Landa Elkarriketetan jasotako desberdintasunak deskribatuko ditugu. Adierazi beharra dago **41 parte-hartzaileek emandako informazioa** dela, eta ez dela bestelako analisi ekintza osagarriarik egin (ez baitzen ikerketaren xedea). Hortaz, baliteke ñabardura batzuk guztiz bat ez etortzea udalerriren baten errealitate objektiboaren alderdiren batekin:

Bizkaia	Gipuzkoa	Araba
Adierazi dutenez, laguntza ekonomikoen eredu sendo bat dute, eta hainbat iturri publikotatik lortzen dituzte dirulaguntzak: udaletatik eta Bizkaiko Foru Aldunditik. Kasu gutxi batzuetan, herriren batek kooperatiba baten finantza babesa ere jasotzen du.	Dirulaguntza publikoei dagokienez urritasun ekonomikorik handiena adierazi dutenak dira. Zenbait kasutan, udalek dirulaguntza publikoaren eta/edo baliabideen zuzkiduraren bidez babesten dute finantzaketa, baina hori ez da herri guztietan	Babes ekonomikoa gutxien aipatu dutenak dira. Hala ere, baliabide profesional, mugikortasun baliabide eta ekipamendu baliabide gehien behar dituztenak dira. Finantza babesa lortzeko bideak askotarikoak dira, eta udalen, kuadrillen eta

	gertatzen. Egoera horren ondorioz, herri askok inguruko kooperatibetan bilatzen dute finantzaketa, modu osagarrian edo diru sarreren iturri nagusi gisa (inolako dirulaguntzarik jasotzen ez den kasuetan).	Arabako Foru Aldundiaren dirulaguntza eta/edo baliabide zuzkidura jasotzen dute.
«Guk laguntza bi dekoguz: Foru Aldundikue eta udaletxekue». (DRB, 2023)^{xxxi} «—Bai, ba gure herrian kooperatiba batekin eiten dotse, bai». (DRB, 2023)^{xxxii}	«Udalak ematen du oso era irregularrean, toki batzutan 400 beste batzutan 6000 edo ezer ere ez, eta inguruko enpresak baliatzen dituzte horretarako». ^{xxxiii} «...duen etekinaren % 5 dohaintzetarako eman behar du. —A... Ongi. —Orduan, jakina, denei eskatzen diegu. —Eta uste det danok hortik jasotzen degu dirue, danok». (DRG, 2023) «—Guk danoi eskatzen dieu. [elkarriketa gainjarriak]». (DRG, 2023)	«Hori da. Kuota bat ordaintzen dugu urtean, eta horrekin finantzatzen gara. Zer gertatzen da? Ba, jardueraren bat egiten badugu, jarduera horrengatik gero dirulaguntza bat eska daitekeela. Orduan, bueno, fakturekin eta guztiarekin, edo kultura txango bat egiten badugu, autobusarena ere bai, horretarako. Batzuetan, Las Cuatro Torres elkartearen jardueren arabera, orain, adibidez, Batzar Nagusia egin zenean edo herri baten egunean izaten dugun bazkarian, autobusa Las Cuatro Torres elkarteak ordaintzen du, hau da, ez dugu gastu hori, esan dezagun, ordaindu behar dugun bakarra da... —Moderatzailea: <i>Orduan, esaten ari zinen hiru dirulaguntza eskaera daudela.</i> —Bai, gu, Udala, Aldundia..., hau da, Cuatro Torres, Udala eta Aldundia, bai, kasu honetan lotuta dago. —Denak bezala». (DRA, 2023)

Edonola ere, kontuen opakutasunak zailtasun handia sortzen du lurralde bakoitzeko kontabilitatearen eta jasotako laguntzen argazki zehatza egiteko garaian, eta ez dakigu zein diren zenbateko ekonomiko espezifikoak.

Verbatingetan jaso denez, baliabide aniztasunaren eta baliabide ekonomikorik handienak lortzearen pertzepziorik handiena dutenak Arabako zentroak dira, eta, haien atzetik, Bizkaikoak. Zerrendako azkenak Gipuzkoako zentroak dira. Zentro horiek, baliabide urritasuna dela eta, mekanismo pribatuetara jotzen dute beren jardueretarako funtsak lortzeko.

Arabaren kasuan, beharra ez dago baliabide ekonomikoei lotuta:

«Nik, tira, uste dut ongi gaudela, ez ditugula baliabide ekonomiko gehiago behar; funtsean, elkarrekin bere finantzaketa propioa du, bere diru sarrerekin eta jasotzen dituen dirulaguntzekin. Ez dago arazo ekonomikorik. Ildo horretan, uste dut... edo agian gure egoera zertxobait hobea da, baina, tira, ez dut hor arazorik ikusten, orduan bada...». (DRT, 2023)

Oro har, Gipuzkoan izan ezik, horri guztiari esker bazkideen kuotak txikiak dira (10 euro inguru pertsonako), eta zenbait kasutan desagertu ere egin dira. Hori dela eta, **arazoa ez da urritasun ekonomikoa**. Hau da arazoa, hain zuzen: **ekipamendu publiko komunitarioen eta langile profesionalen urritasuna, eta garraio eta mugikortasun zailtasunetarako laguntzarik eza**.

Urritasuna aipatzen denean, honetaz ari dira askotan: AGZren eguneroko bizitzarako eta garatzen dituen estrategien tamainarako profil tekniko profesionalizatuago bat eta ekipamendu bat izateko baliabiderik eza.

«Esan dizut, teknikari bat daukeu, udalak diru bat lortu zuen eta teknikari bat lortu de. Horreke asko itten du, baino bea, hortik aparte, estudioa eitten ai da; herriko estudioabakardadean eta hortik aparte, baitare, plan estrategiko hortane lortu gendun herrin zea bat, zentro baten otorduk emateizkie, bazkarie ematen die eta, e, goizetik gero atsaldea, atsaldetikjokuk eta beakin lanak egiten dittue, zenbait, bakarrik dauden jendek bakarrik etxen bazkaldu beharren, horire, ba... hortiken lortu zan, diru bat lortu zan eta hortan ai gea». (DRG, 2023)^{xxxiv}

7. ESPAZIO FISIKOA

Ikusten denez, **udalerrri askotan ez dute lokal propiorik**, eta baimena eskatu behar diote Udalari beste baliabide partekatu batzuk erabili ahal izateko. Landa inguruneetako adinekoentzako ekipamendurik ezaren ondorioz, **Udalarekiko mendekotasuna sortzen da, eta negatibotzat hartzen da hori**. Izan ere, beti zalantza sortzen da jarduera egingo den ala ez, espazioa hartuta egon daitekeelako, gehienetan erabiltzeko inolako arazorik izaten ez bada ere:

«—Beira, guk lokala eskau dugu, lokal bat udaletxei eta eztaola lokalik esan dozkue momentuz, ba eztaola lokala hola danantzako ibiltzeko... [elkarriketa gainjarriak]

—Esklusibo...

—Esklusiboki ez. [elkarriketa gainjarriak]

—[...] ez daola lokalik... Ekintzak etteko, ba ikastaruk etteko, erabiltzen de u hau, baino beti aurrez eskatu ein ber deu (...)

—Ta nola eragiten du horrek zuen autogestiora, zuen antolakuntzara... Nola eragiten

du horrek?

—E, beti pendiente gare, klaro.

—Klaro. Klaro, beti eskatzen.

—Beti eskatzen... Beti eskatzen denbora batekin...

—Denborakin». (DRG, 2023)^{xxxv}

Zenbaitetan, egoera hori **Udalaren baliabiderik ezaren** eta AGZen ekipamenduak udalerriaren beste behar batzuetarako erabiltzeko beharraren ondorioa da.

«Bueno, gu, pixka bat, borrokan ari gara, nolabait esateko. Ea, guri gertatu zitzaigun oso zentro ona genuela, gune bat, ez dakit zenbat metro koadrokoa, barra majo batekin... eta ondoan genituen: eguneko zentroa eta, e, kontsultategi medikoa. Orduan, bueno, espazio fisikoaren beharragatik, eguneko zentroak erabiltzaile kopuru handiagoa eskatu zion Aldundiari. Eta, bueno, ba guk, gure borondate onarekin, zer egin genuen? Atea ireki eta alde egin genuen. Eta COVIDa etorri zen. Baina, jakina, guk alde egin genuen nora esan gabe. Izan ere, COVIDaren garaia izan zen. Orduan, bi urte joan dira ahaztu gintuztenetik, eta borroka bat hasi dugu, borroka bat, borroka bat... eta zenbaitetan elkarriketak beroegiak izaten dira. Baina, tira, harremanak onak dira...». (DRG, 2023)

Nolanahi ere, zainketak jasotzen dituzten eta, erraztasunak emate aldera, ekipamendu jakin batzuk (autobusak, jantokiak...) eskaintzen zaizkien **beste belaunaldi batzuekin alderatzen dute** zainketei aurre egiteko ekipamenduen urritasun hori. Nolabaiteko kontrastea ikusten da, eta **ekipamenduen erabileran agertzen den adinkeraren inguruko kexa** bat sumatu daiteke.

«Beste gauza. Guk ez daukagu ez centro de día, ez, zea... Ez daukagu ezer. Baino adibidez, umek, e, bazkaltzen due tabernan eta daukie precio, ba... Ez da... Da ajustauta edo loque sea. Zergatik ez aukera eman jubilatuari? Gaur egun itten bazan, igual inor ez zan jungo, eh.Hori ere bai.

—Hoi earra da.

—Hori ere bai. Baino aukera hori bilatzea, holako irtenbidek. Ez daukagu dendarik herrian. Bueno, zergatik ez, ba udaletxetik, adibidez, ba jartzea: beira, nik deitzen det farmazia, “Benga, Erkuden, herri horretara”, “Benga, Erkuden, hau, ta hau ta hau behar det”. Eta alguazila jun, jaso hori, ekarri eta banatu. Zegatik ez? Ze behar da? Ba administrazioaren babes.

—Inplikazioa». (DRG, 2023)^{xxxvi}

Zenbait kasutan, baliabide publikorik eza dela eta, **boluntarioak behar dira** AGZ ireki gisa funtzionatzen duten funtsezko **baliabide komunitarioei eusteko**.

«Bada orain, azken aldi honetan, boluntarioak eskatu dituzte, boluntarioak eskatu dituzte, adibidez, larunbat arratsaldeetan, konpromisoa hartu duena egon dadin. Eta igande goizetan. Bestela, bada jende talde bat, beti berdinak dira, beren orduak dituzte, beraiek zerbitzatzen dituzte gauzak, beraiek... taberna bat da, taberna batek bezala funtzionatzen du. Eta oraintxe bertan, ea...». (DRA, 2023)

Ekipamenduei dagokienez, udalerri askok ez dute jarduerak egiteko espaziorik, eta honako aukera hauek dituzte: a) maileguz hartzea/eskatzea, b) partekatzea, c) elkarte pribaturen batek (elizak edo espazioa jartzen duen pertsona batek, adibidez) lagatzea. Hori argudiatzeko,

udalerrriak gastu horiei aurre egin ezin diela aipatzen da, eta, berriz ere, **herri txikietako bizitza komunitarioari eusteko eta landa eremuaren hustuketa eta lurralde desberdintasuna ez bultzatzeko ekipamenduen horniduraz nork arduratu behar duen** planteatu da.

“E, herri txikitxu bat da, guk ez dekou lokalik, hor nabil... Mmm, ia konsegitenbadou con las ayudas europeas o lo que sea, zeoze jausten bada... Lokal txikitxu bat aginduzkue oin juntak eitxeko, ze lehen, ba... Tabernako txaskarriluk izete... izen dire, izen izentzinak” (DRB, 2023).^{xxxvii}

Errealitate horrek zuzeneko eragina du landa inguruneetan, **ekipamenduak funtsezko espazioak baitira pertsonen sakabanatzeari aurre egiteko eta topaleku iraunkorrak sortzeko.**

«Hori da behar dena. Eta netzako inportante, inportanteena da mobilidadea eta soziabilizatzea. Eta bat bestekin ez dau; o sea, bat ez baldin badaukazu, bestea ezta ere». (DRG, 2023)^{xxxviii}

8. ANIZTASUNAK

Hizkuntza aniztasunaren kasuan, Gipuzkoan eta Bizkaian ia jarduera guztiak euskaraz edo bi hizkuntzetan egiten dira zailtasun berezirik gabe, eta ez dute uste harremanak ezartzeko oztopoa denik:

«—Gehiengoak euskaldunek direz. Ordun, normalien euskeraz hitz egiten da. Bateren bat balego, ba eztaixena edo dana dalakoa, ba bueno, lagunduten jako ulertuten edo bere alboko lagunek esatentzo edo beste era batetara... Baina asko badire, elebitan, ya está...

—Guke bietan egiten dogu.

—Elebitan.

—Bai.

—Gu euskaraz [entzungaitza].

—Gurean, pasadetan, ba ein da euskaraz, ba bai aktak eta hola... Dana. Momentuz guztia euskeraz egiten da.

—Bale.

—E, guke bai, baina... Aurten sartu da bat, e, erdaldune... Bueno, katalanie da... Justo juntan, eta hor ibiltzen gara, bixetara eta bueno... Bada gutzako, batzuntzako ta oztopotxue.

—Erronka bat. Bai.

- Nire herrian sikiera biyetara iten da, ze jente erdaldune hainbe dau, eta...

—Hamen egon zan beste bat Munitxibarrekue.

—Bai, lehen, eh... Bai, beste herri horretan, e, eta etortzen zan bertora. Presidentie zan, herri horretako presidentie, eta gero, ba hori, gero hamen elkartzen garenien...

Baina erderaz...

—Erderaz hark.

—Bai, erderaz berak eta guk... O sea, bi etortzen ziren eta besteak azaltzentzon eta...

—Klaro, elkarren hartean hor xuxurlari lanetan ta ya está, listo.

—Bestela danok euskeraz eitte gendun.

Araban, berriz, errealitatea guztiz bestelakoa da, eta ia dena gaztelaniaz egiten dute. Bada euskaraz hitz egiten duen jendea ere, eta moldatu egiten da zailtasun berezirik gabe.

Hizkuntza aniztasun handiko lurraldeetan bizi gara, eta horrek kultura aberastasun handia dakar, baita kudeatzeko zailtasun ugari ere. Horren ondoriozko erronkak oso nabariak dira gure gizartean (harreman informalak, hezkuntza baliabideak, laguntza baliabideak, osasun baliabideak eta abar), eta pertsona guztiei informazioa erraz eta beren hizkuntza edozein dela ere eskuratzeko aukera berdina bermatzeko eta, aldi berean, une bakoitzean zer hizkuntza erabili nahi dugun erabaki ahal izateko formulak aurkitzen jarraitzen dugu.

Erronka horiek berak ikusten dira zentroetan, eta ez da aurrerapenik ikusten haiei erantzuteko bidean; aitzitik, egoera hori normalizatu egiten da. Azpimarratu beharra dago, gainera, ez dagoela horren ondoriozko gatazkarik.

Jatorri aniztasunari dagokionez, beste nazionalitate bateko adineko pertsona baten aipamena baino ez dugu aurkitu euskal lurraldean egindako elkarriketa guztietan.

Proiektuari lotutako beste azterketa eta ekintza batzuetan, nazionalitate eta jatorri desberdineko pertsonak identifikatu izan dira, hain zuzen ere adinekoei zentzura joaten laguntzen dieten eta zentroko bizitzan parte hartzen duten zaintzako profesionalak. Izan ere, pertsona horiek esparru profesional horretan dihardute nagusiki. Hala ere, landa elkarriketetan ez zen aukera horri buruzko galdera espezifikorik egin, eta baliteke gauza bera gertatzea, identifikatu ez bada ere. Horrek berretsi egiten du figura horiek bizitza publikoan duten ikusezintasuna.

«—*Moderatzailea: Eta ba al daude beste herrialde batzuetakoak diren eta gure herrietan bizi diren adinekoak?*

—Elkartean ez.

—Guk perutar bat fitxatu dugu.

—*Moderatzailea: Hara... Eta joaten al da zentzura?*

—Ez, izena eman du, baina ez da joaten. Baina ez da joaten.

—*Moderatzailea: Baina oraindik ez da animatu...*

—Bada zerbait». (DRA, 2023)

Zifra horren atzean, bi errealitate ditugu **aldi berean**. Alde batetik, **AGZek** adineko migratuentzat duten **erakargarritasun maila txikia**. Bestetik, zahartzaroan sartu diren **adineko migratuen kopuru txikia**.

Zehazki, 2022ko Erroldako datuen arabera, 65 urteko eta gehiagoko 5.797 atzerritar daude Euskal Autonomia Erkidegoan; hau da, adineko guztien % 1,13. Zifrak lurralde historikoaren arabera banakatuta ikus daitekeenez, Araba da adineko migratuen ehunekorik handiena duen lurraldea, eta, beraz, ez da kasualitatea atzerriko bazkideren bat duela aipatu duen lurralde bakarra izatea.

	Bi sexuak	Gizonak	Emakumeak
EAE	% 1,13	% 1,06	% 1,18
Araba	% 1,45	% 1,20	% 1,65

Bizkaia	% 0,94	% 0,88	% 0,99
Gipuzkoa	% 1,30	% 1,29	% 1,30

Iturria: 2022ko Errolda (INE)

9. ERREALITATEAK ALDERATZEN

Bereiz aipatzeko moduko berezitasun edo espezifikotasun jakin batzuk ikus daitezke lurraldeen artean.

1.1. Araba; Arabako Mendialdea:

«... landa ingurunea, gutxi baitira. Gutxi eta herri askotakoak». (DRT, 2023)

Arabian, **mugikortasun handia dago herrien artean** ekintza jakin batzuetarako. Kuadrilla gisa funtzionatzeko ohitura dute, eta, horren ondorioz, herri batzuk zentrikoagoak dira, beste batzuen kalterako.

Landa elkarriketen arabera, Arabak jasan ditu pandemiaren ondorio kaltegarri gehienak. Izan ere, pandemiak zuzeneko eragina izan du asoziazionismoan eta aurrez zegoen elkarte bizitzan.

«—Bizitza... asko egiten dut, nire bizitza soziala beste herri honetan dago. Nire herria txikia da. Pandemiaren aurretik, bizitza soziala genuen; pandemiak dena lapurtu digu.

Hortaz, gizarte zentro bat dago, oraintxe bertan batzorde berria sortu da, eta astelehenean bilera batera deitu digute. Izan ere, orain arte izan duena baino bizitza sozial handiagoa eman nahi diote, orain arte zelako, esan dezagun, bazkariak, afariak...

Ni Antoñanako emakumeen talde batekoa naiz, eta gimnasia egiten genuen, yoga egiten genuen, baina gertatzen dena da herrietan jendea zahartu egiten dela eta ez dagoela erreleborik. Ez dago erreleborik, gure elkarteaz ari naiz. Badago jende gaztea, baina gure elkarteak dagoeneko ezer ez. Eta, dirudienez, gizarte zentroak bultzada bat eman nahi dio, esan dezagun. Beraz, gustura etorri naiz bilera honetara, eta hemendik urritik aurrera han egiteko moduko zerbait ateratzen badut, bada zoragarria irudituko litzaidake». (DRA, 2023)

Arabako asoziazionismo ereduak Bizkaikoak eta Gipuzkoakoak baino lotura txikiagoa du beste elkarte batzuekin.

«—Ez. Badakigu badaudela, baina... Etxekoandreak daude, eta gu, eta etxekoandre gehienak erretiratuekin daude, hau da... Baina ez dago harreman handirik.

—Ez dira nahasten, egia da». (DRA, 2023)

Dena dela, **elkartearen arteko zuzeneko koordinaziorik ez badago ere, batzuek jarraitutasun sentsazioa dute**, denek ezagutzen baitute elkar, aurpegiz baino ez bada ere.

«—Ez, ea, esaten ari naizena, hainbat herrirekin gaudenez gero, bada aldi berean... Ba al dakizu zer gertatzen den? Ba hemen, adibidez, bueno, ni Emakumearen Kultura Elkartearen ere banago, Maria Luisa ere Emakumearen Kultura Elkartearen dago, eta, aldi berean, elkarte hori dago, tira, beste hori..., orduan elkar ezagutzen dugu, eta zer

gertatzen da? Irakurketa feministako klubera joaten gara, eta han beste herri batzuetako jendearekin egoten gara, herri honetako eta hartako jendearekin, elkartu egiten gara..., beste herri horretakoekin, eta horrelako jende asko eta askorekin. Eta orduan, elkar ezagutzen dugunez gero, ba, askotan egiten diren gauzei buruz hitz egiten duzu, toki batean egin diren gauzei buruz, guk hemen egin ditugun gauzei buruz; beraz, badugu harremana, badugu..., eta gonbidatu egiten ditugu, adibidez... Nik egin nuen..., agian entzun didazu, nik hedapen talde bat egin nuen, whatsapp-eko hedapen talde bat, eta kartelak eta abar bidaltzen dizkiot jendeari, eta ez dugu hemen soilik finantzatzen; herri horretan zerbait egiten badute, herri horretan beste horren berri badut, esaten badidate, aizu, zer iruditzen..., nik bidali egiten dut, baliteke pertsona batzuentzat interesa izatea, hortaz...». (DRA, 2023)

Araban **ikusten da batez ere kartetan aritzea jarduera gisa aldarrikatzen duen profila**. Kasu batzuetan badago belaunaldi txandaketa, baina, oro har, adinekoen belaunaldi berrien jarraitutasunik eta erreleborik ezaren sentsazioa hautematen da.

«Eta, tira, ni ere elkartekoa naiz, eta etortzen naiz kartetan jokatzera, emakumeekin, eta saiatzen naiz nire aldetik... ahal dudana egiten, eta inor ez dadila kanpoan geratu, kupoak eta hori guztia egiten direnean, eta, bueno, oso gustura etortzen naiz, niri gainera gustatu egiten baitzait jokatzera, eta hori dirurik jokatzen ez dugula kontuan hartuta; baina, tira, dirua jokatuko bagenu, hemen izango litzateke...». (DRA, 2023)

Parte-hartzeari esanahi berria emateko, **parte-hartzearekin berriz konektatzeko** eta ahal den neurrian areagotzeko beharra dute nolabait ere.

«—Bai.

—Emakume gaztea ez da sartuko, ez.

—Nahiago dute plazan egon...

—Bai.

—Bai.

—...Nahiago dute kafe bat hartu, nahiago dute... edozer gauza, beste jarduera batzuk»

(DRA, 2023)

Araban, **parte-hartzea areagotzeko eta, horrela, lurraldea motibatze**ko eta gauzak egitera animatzeko **ideia azpimarratu dute**. Ez da Adinekoen Gizarte Zentroen gauza espezifiko bat, ezta adinekoen parte-hartzearena ere. Aitzitik, egoera orokorrago baten parte da. Egoera horretan, oso nabarmena da bizitza publikorik eza, eta komunitatea eta herri horietako pertsona guztien parte-hartzea suspertzeko beharra dago. Aldi berean, bereziki kezkarria da adinekorik kalteberenen isolatzea, eta etxetik irten daitezen eta espazio publikoetara joan daitezen lortzeko beharra identifikatu da. **Funtsezkotzat hartzen dute pertsonak elkartzea eta komunitatea egitera bultzatzen dituen hori identifikatzea**.

«—Horretara noa, zuk bilatu zerbait duen norbait, motibatu, motibatu. Begira, bada horixe, “eltzegilea naiz, txongilak egitea gustatzen zait edo txongilak egiteko gogoak izan nituen, goazen txongilak ikustera”. Erakutsi txongil piloa, beste orrialde batean sartuko da, beste batean, eta txongilei buruzkoan sartzean erabilera ikasiko du». (DRA, 2023)

1.2. Bizkaia:

Bizkaia da **argien identifikatu duena bertako zentroetan eredu aldaketa dagoeneko gertatzen ari dela, batzordeen belaunaldi aldaketen bidez**; hori dela eta, eraldaketarako gogoetaren eta laguntzaren beharrik txikiena duen lurraldea da.

—Nik uste dut... A ver, e, gure aldetik, e, gure aldetik, ba gu gara asoziazino txikitxo bat, e, 80 bazkide bueltakoa eta herri txiki baten bizi garenak. Nik uste dut, eta hortan, Jose Marigaz nao, joe, hori planteamentuan oso oso oso teorikoak direla.

—Klaro.

—Bai.

—Eta horik ez direla behera heltzen. O sea, ez direla gure herrietara heltzen. Azken finean, gure helburua zein da?

—Gutziz ados, gutziz ados.

—Ba gure helburua da, guk dekoguz 80 persona, 100 persona, 70 persona... Da: ba gure inguruko jente helduegaz hiru-lau bet eskursino ein, hiru-lau bazkari ein eta bost-lau kursillo ein. Horretarako behar due eraldaketa, eztaikit, kristonango eraldaketa bat behar da...? Joe, hori da gure egunerokotasuna. Guk behar duguna da jentea prest dauena beharra iteko etalau-bost persona aktibo ibiltea.

—Eginez lortzen dira edo egiten dira. Orduan, joe, ni, askotan, e, horrelako planteamiento teorikogaz eta hori... Ni oso kontrakoa izaten naz, ze azken baten, joder, e, a ver, guazen egunerokotasunea, guazen, e, kallera urtetan eta ia zer dauen... Orduen...

—Gutziz ados.

—Bai, ni erebe gutziz ados.

—Nik uste dot, behar duguna jentea beharra iteko prest eta... Eta gero, beharbada, laguntza puntual bat zeozter iteko, ba...

—Inspirazio pixka bat baina ya está...

—Por supuesto.

—Ya, ta listo.

—Eta gero, ba igual...

—Adibidez. Eta hoixe, ba Foru Aldundiagaz harremanak euki behar ditugunean, ba programak, e, erreztea eta hori...». (DRB, 2023)^{xl}

Beharrak **Bizkaiko Foru Aldundiko zein udaletako izapide eta justifikazioetarako plataforma digitalak hobetzeari** lotuta daude. Premiaz landu nahi dituzten oztopo digital nagusiak honako hauek dira: itxarote denbora, izapide guztiak bideratzeko orrialde ugariak eta prozesuaren etenaldiak. Ildo horretan, prest agertu dira plataforma horiek hobetzeko eta beren beharretara egokitzeko ekarpenak egiteko eta horretan lan egiteko.

«O sea, beste barik... Orduan, gure kasu konkretoan, guretzako ez da aldaketarikizan, ze bueno, ba gu bagatoz mundu batetik, ba egunero-egunero Excelak, Wordak eta horrelako kontuak, administrazioarekiko harremanak, e, e-mailez, zea, Internetez egiten ditugunak. Orduan, gureztat ez da aldaketa handia izan. Kontua da, hartu-eman hori, diputazinoagaz eta Eusko Jaurlaritzagaz, Eusko Jaurlaritzagaz horrenbeste ez, baina diputazinoagaz... Es que zuek ezin dozue imajinatu Bizkaiko Diputazinuagaz digitala... E, Internetbitartez harremanetan jartzea zein zaila dan. Zuek eztaizue zemat

pausu eman behar diren zureizena jartzeko, beste barik. Orduan, hori da, joder, el mundo de nunca acabar. Eta sartzen zara bentana baten...». (DRB, 2023)^{xi}

1.3. Gipuzkoa:

Gipuzkoak oso errealitate desberdinak ditu, bai biztanleriari dagokionez, bai elkarteen egungo egoerari dagokionez. Parte-hartzaileek adierazi dutenez:

«Oso errealidade ezberdineko herrik die; herri batzutan die 1500 bat inguruko biztanleko herrik, eta beste herri horretan... o beste honetan, berriz, ba 250 biztanlekoak. Ordun, errealidade ezberdinak. Adibidez, honen herrian ez dago jubilatutako elkarerik, gurean bai, oraintxe ein berria, beste bi horiek ya beste eraketa bat dao e, baina bueno, pixkat bat hortik.» (DRT, 2023)^{xii}

Gipuzkoan, **belaunaldiarteko jarduera** asko egiten dituzte batez ere. Jarduera horietan, **belaunaldi bakoitzaren trebetasunak hartzen dira aintzat, eta lankidetzan egiten da lan, aldi berean bizitzera edo informazioa gurutzatzera mugatu gabe.**

«Bueno, guk, e... gaztekin, e... beak antolatze... guk antolatzeittugun gauzetan beak laguntzen digute, eta beak antolatzen dutenen guk laguntzen diegu. Baina gehienbat zuzentzen gea eskolako umeeekin. [ulergaitza] ttipi-ttapan, ia, gaur egin deu oinez hirugarrenaz eskolako umekin hirutan... hiru txanda ein dittu: bat zaharrenak, bat erdikok eta gaur txikinakin. Eta gero datorren ekainean 22n ingo dugu festa, bukaerako festa, baitare antolatzen dugu festa bat eskolako umekin. Gero asmoa daukeu pandemia aurretik eitte gendun sagar festa. Ordun, eskolako umekin jute giñen sagar biltzea, elkarten itte ginuzten sagar postrek, sagardosie, konpota, menbrillue, dana... juntako emakumeko ta beste emakumezkoak lagunduta, eta gero ittegendun sagardoa eta... festa bat, bokaillok eta zeatu eta festa bat antolatze gendun. Gero pandemik eta utzita, lengo urtian ez gendun in, aurtengoako asmoa daukeu sagar bilteta eta elkarte postrek eta hoeik ittekoa. Ya sagardona... Ya gaztekin hitzen ber deu, zeatik guk esaten deu guk lagundu eta zeatu eingo dioula, baino klaro, gu ya indarrakin da ya ez gea kapaz pisukinibiltzeko, ordun beak prest baldin badaude, ba antolatuko genduke berriz sagar festa, eta... gero, ba udaletxeekin oso relazio ona daukeu, proiektu asko... udaletxeekin proiektu asko itten ai gea, e, por ejemplo, herria bidelagun, bakarrik dauden ba, e, biu... zea din, alargunek dienak eta bakarrik eta kalea gutxi atetzen dienakin, ba astero-astero hasi gea kafe bat itten. Asteazkenetan, atsaldeko 17:00etatik ba 19:00ta o juntatzen die. Hasiran bi hasi zien, ta oain 10-11 bat juntatzendie.» (DRG, 2023)^{xiii}

Gipuzkoan, **transmisioa oso garrantzitsua** da komunitatean balioa sortzeko metodo gisa.

«Guk transmisioari garrantzi handia ematen diou eta indabare, lurre laiaz landu, laiaz, gero zea ein, garie ein eskolamekin, noski, ta eskolamekin, gero, garie jo, baita ere, jaso, jo, eta gero esan genion pasatu zala zea ta, ogie ein ta meriendakin bueltau. Ta garie ez bada, artoa ez baldin bada, patatak baldin badie, ba beak gero jangelan jaten dittuzte. Hori. Etabaita ere, lotura hori sortzeko, kalen bizitasun pixkat bat jartzeko, ba itten deun igual (datorrenhilen eingo deu igual, baino seguru irailan baietz), bingo irikie itten deu. Irikie; hoi da, eskolumentzako, aitte-amantzako eta atton-amonentzako.» (DRG, 2023).^{xiv}

Idiazabalen, gizarte langilearen, AGZren eta Udaleko teknikariaren (berdintasun teknikariaren) arteko **koordinazio komunitarioko esparrua** sortu da, ikuspegi komunitarioaren logika horren barruan lan egiteko.

«Bai. Bai, bueno, gure herrian, hilabeteoro eitten degu bilerea udaletxen izaten da, bertan elkartzen gea asistentia soziala, e, politikoa daona kargo horrena eta baita ere teknikaria, eta gero elkarte desberdinak. Zeintzuk? Bueno, gu, adibidez, jubilatutako bezela, gero dago, e, [ulergaitza] dira hori astearteoro, ba, ba laguntza behar duten jendekin itten da holakoibilaldi bat eta baitare barne, eta beste elkarteko pertsona batzuk, eta han informazioa ematen da zein... udaletxe alderditik, ze laguntza daren elkarte desberdinetako asistentia sozialak ere agertzen du zein dien herriko beharrak, e, eta hoi hilabeteoro ematen dan informazioa da, e». (DRG, 2023)^{xlv}

Hori guztia dela eta, **aldaketaren eta esku-hartzearen inguruko planteamendu komunitarioetara jotzeko interesa hautematen da**. Gipuzkoan, parte-hartze handiko eta belaunaldiarteko ardatz bat ikus daiteke, baina administrazio publikoekiko lankidetzaren handiagoa behar da jarraitutasuna eta zeharkakotasuna planteatzeko, eta, aldi berean, adinekoentzako ekipamendu publikoak eta programa espezifikoak sortzeko. Eta, hori guztia, hainbat administrazio publikoren babesarekin, erantzukizuna udalera mugatu gabe, bere ezaugarriak direla eta baliabide urriak baititu:

«E, zea, gizarte sozialeko zeakin, asistentekin, eta politikoa eta teknikaria. Hilabeteoro. Herriko ze beharrak daren momentun, ze noaino iristen dan, zenei, zenbaitei laguntzen zaion... O sea, informazio guzti hori guri hilabeteoro pasatzen dizkigute.» (DRG, 2023)^{xlvi}

10. EREDU ALDAKETA

Eredu aldaketaren beharrari buruz kontsultatzean egiaztatuenez, gehienek uste dute **aldaketa gauza erreala dela eta aspalditik gertatzen ari dela, baina modu irregular eta desberdinean herriaren arabera**.

«—Nietzako aldaketarik handiena egon dana da azkenengo 10 urteetan, [ulergaitza], e, gestioa elkartetan zelan aldatu den. Hemen urten da urte lehenago egon diezenak, aurretik egon diezenak, 20 urte, 25 urte... Dana idatzite eskuz, kontue, zera... Hori ya aldatu de. Gehien baten, %90ean aldatu de, Jaungoikoari esker. Ze, klaro, ezta bordin dana eroatea eskuz edo gestionetia aurretiko elkarte bat ya dekozunean, e, fitxiek, sozioan, bazkidean zerrendak eta dana ordenadorean sartute...»

—Klaro, Excel bat... Bai.

—Uste dot hori saltu oso handie dala, bueno, dana. Nik ezautu daz, e, geure eskualdean jentia egon dana hogeitaka urte, ta klaro...». (DRB, 2023)^{xlvii}

AGZen **eredu zaharraren eta berriaren arteko aldeari buruz** galdetzean, adierazi dute eredu tradizionalen zentroen jarduerak pertsona batzuen klub moduko batera bideratuta zeudela, eta konprometitu gabeko parte-hartzaile geldien profila aipatu da zenbaitetan.

«—...baina lehen zegoena oso zaila da... aldatzeko konbentzitzea.
—*Moderatzailea: Eta zer da lehen zegoen hori?*»

—Taldetxoa, taldetxo bat. Badago hamar pertsonako talde bat lanak eman dizkiguna... lokala erabiltzeko barne arau batzuk egin behar izan ditugun arte, hau da, zera...

—*Moderatzailea: Bai, zer arau mota, adibidez?*

—Ba jardueraren bat dagoenean ezin dela elkartera joan, kafeak haiei mahaira eramane behar ez izatea...». (DRA, 2023)

Adinekoen profil berriak eta profil tradizionalakiko desberdintasunak aipatu dituzte. Azpimarratu dutenez, **adinekoen profil berriak askoz prestatuago daude ikasketei eta bizi gogoetei dagokienez.**

«Agian ez dituzte hainbeste behar tutoretzapeko erritmoak; agian, ba, bueno, tresnak behar dituzte beren aisialdia eta beren eguneroko bizitza autokudeatu ahal izateko. Orduan, nik, onartzen dut galdu samar nabilela, ez baitakit ongi zer eskatzen duten. Susmoa dut hori izan daitekeela, baina, tira, gehiago ezin dut ikusi, eta ez naiz hitz egitera ausartzen, ez baitut, ez [ulergaitza] ez dakit, niri zalantza sortzen dit pixka bat. Sartzen ari den jende berri horrek zer behar duen, ezta? Zer eskatzen du? Agian, adibidez, ezagutzen ditugunak edo orain sartzen ari den jendea dutenak (oso egituratuak) bezalako elkarte baten egitura bat, bada ez da egokia. Agian gune bat behar du hainbat ordenagailurekin, beharbada ez duelako bat etxean, ordenagailu batzuk konektatu ahal izateko eta bere bidaia antolatu ahal izateko, elkarteak bidaia bat eskaini arte itxaron behar izan gabe. Beraz, ez dakit. Ni galdu samar nabil, egia esan». (DRT, 2023)

Adinekoen belaunaldi berriek **askoz bizi proiektu gehiago dituzte, erretiroa gorabehera. Hori dela eta, zailagoa da zentroek profil berri horiei erantzutea, belaunaldien arteko eta bizimoduaren arteko aldea handia baita.**

Adinekoen aurreko imajinarioan, pertsona batek erretiroa hartzen zuenean mugatu egiten zitzaizkion aukerak; lan bizitzatik «erretiratzeko» unea zen, eta atseden, poz eta gozamenerako irudizko garai bat iristen zen. Hori dela eta, erabateko prestasuna zuen AGZen batzordeetan buru-belarri aritzeko, nahi izanez gero. Egungo belaunaldiak, berriz, «zahartze aktibo» kontzeptuaren adierazgarri diren herritarren parte dira. Jarduera, nahi eta konpromiso asko eta asko dituzte, eta, beraz, erretiroaren ondoren garrantzi handia hartzen du garapen pertsonalerako denborak. Ildo horretan, AGZen batzordeak eta elkarteak adinekoen eredu berri horren parte izan daitezke. Baina, jakina, lan espazioetan sartzen diren pertsonen denbora prestasun txikiagoa izango dute. Izan ere, beste ekintza ugari lantzen dituzte aldi berean.

«Eta ni baino jente gazteagoa badago jubilauta, jubilauen elkartean sartuta. 58, 59 urterekin. Horrek ez daka zerikusirik, e, oin dala bost urte egon da juntarekin... Ez pentsamolderik, ez pentsamoldea, ez bihar egiteko modua. Lehen, e, berba aituko izen naz, baino oin esan dozunez, joe, gu askotan ez dogu gauza asko egiten, gu geu, ba oso lanpetuta gauzelako beste kontu batzuekin. Orduen, ez da berdina ni, e, presidente orain izatea edo nire izeko, 80 urterekin, oin dala bost urte. Harek beste zereginik ez zeukan juntan egotea baino etajuntara dedikatzea. Orduen... A ver, nik dedikatzen dautzat denbora juntari, baina nik beste milagauza daukadaz, orduan... Mmm, funtzionatzeko modua guztiz desberdina da, baina guztiz berdina da orain oso jente gaztea gauzelako. Klaro, ni jubilauta nago... Ni enago jubilauta, ni erdijubilauta nago. Orduan, ba 61

Gaur egun, bizi unea hartzen da kontuan AGZetan sartzeko, erretiroa hartzeko adina baino neurri handiagoan. Hori dela eta, elkarteetan sartzeko unea atzeratu egin da, eta zailtasunak daude adinekoen belaunaldi berriak AGZen proiektuarekin inplikaturik sentitzeko.

«—Bai, baina hori, adibidez, nire herrian 100 edo 80 edo ez dakit zenbat dauden, eta azken bileran 15 geunden. Hori da egoera, eta, nire proposamenean, nirean edo batzuenean, eta nik 69 urte ditut, ez dut gaur erretiroa hartu. Nik orain arte ez dut ezertxo ere jakin nahi izan erretiraturik. Onartzen dut. Ez dut ezer jakin nahi izan, argi eta garbi». (DRG, 2023).

«—Bai, bai, ez... porque es que, neretzako realitatea hori da.

—Eta zergatik?

—Ba ez dolako beharrik ikusten.

—Beharra.

—Ez dolako beharrak ikusten, a ver, eskursio batea juteko o afari bat itteko o beste ekintza batzuk itteko eztauke nezesidadeik. [Elkarriketa gainjarriak]

—Gaur egunen jendeak gaitasune daukelako bea bakarrik ere hautza jun, honuntza jun, hau ikusi nahi det, beste eztaikit zer...

—Hoixe, hoixe.

—Eske pentsatu behar degu zergatik sortu zien zentroak. Garai baten, nun jendea ez zeuken aukera, ba itteko, ba gauza pilo bat. Hori erabat aldau da [elkarriketa gainjarriak]. Ordun, gaur egun, beste... eman behar da beste aukera batzuk jendea erakartzeko. Ahora, zeinek[elkarriketa gainjarriak]. Hori da. Hor dao koskea». (DRG,

2023)^{xlix}

«Bazkaltzea, han egotea, bingoarekin... gauza horiek nik uste dut aldatu egin behar ditugula eta... eta, bueno, borroka horretan gaude Zegaman. Seguran, erretiratuak orain ari dira batzorde berri bat sortu nahian, eta ez da batere erraza izan... Jendea tiraka aritu behar izan dute batzorde berri bat osatzeko; izan ere, aurrekoek 13 urte zeramatzaten, jada 80 urte baino gehiago zituzten. Hortaz, errealitatea bestelakoa da.

Beren lokala dute, elizarena da, baina, tira, erabil dezakete. Taberna bat dago han, tabernak funtzionatzen du. Tabernak funtzionatzen du, eta jatetxea ere badute, hau da, jatetxe txiki bat». (DRT, 2023)

«—Bai, bai, dena, gu, adibidez..., orain korua desegin da erreleborik ez dagoelako, eta... nahigabe ikaragarria dut bihotzean. Baina, ez, gazteek ezetz, ezetz, ezetz... Eta nik: izugarri ongi pasatzen dugu eta.

—Baina gazteak..., 60 urteko gazteak, e?

—Bai, bai, baina esaten diet, izugarri ongi pasatzen dugu... Eta esaten dute, bueno, ez dakit zer, badakit zer. Noski, nik esaten dudana bezala, oraindik adin onean daude handik eta hemendik ibiltzeko, leku guztietatik, noski, ongi ibil zaitezkeenean aprobeztatzen ez baduzu... Hori neuk ere egin dut, jakina. Kar-kar. Eta niri pena izugarria ematen dit, izugarria, izugarria». (DRA, 2023)

Gobernantza organoen ikuspegia, ordea, adinik handieneko belaunaldien beharrei erantzutera bideratuta dago nagusiki, eta nolabaiteko hutsunea dago belaunaldi berrien beharrak

identifikatu eta haiei erantzunak emateko garaian, jardueri zein parte hartzeko moduei dagokienez.

Profil berrien premia testuinguru horretan, **rol aldaketa bat gertatzen hasi da adinekoen belaunaldi berrietan**. Ikus daitekeenez, AGZe gehien ematen zaien rola dibertimenduarena edo aisia sortzailearena da. Hala ere, **gaur egun, AGZetako eguneroko jardubide ugari ikusezinak dira, eguneroko bizitzan laguntzera edo arriskua dakarten egoerak** (bakardadeak, babesgabetasuna, osasuna eta abar) **prebenitzera bideratuta daude, eta babes eta prebentziorol bati erantzuten diote**. Pertsonen bizitzan babes komunitarioa emateko rol hori sustatzea proposatu dute zenbaitek, rol horri agerikotasuna emango dion eta formalizatuko duen estrategia batean oinarrituta.

«Jarduera ez zen oso formala, eta, bueno, une honetan bideak ikasten eta proiektua garatzeko ahaleginean ari gara (...) Hortaz, guk uste dugu hori ez dela nahikoa; hau da, Udalak, orain arte, bazkariaren eta txangoren bat egin izan du, eta denok alai eta pozik, baina ez da nahikoa. E, guri dinamizatzea eta garatzen saiatzea dagokigu, bueno, ba orain bide bat irekitzen ari gara Aldundiarekin, horrelako gauzak eta kontuak probatzen, eta, halaber, Udalaren kuxari erasotzeko ahaleginean. Eta, bueno, hor gabilta». (DRB, 2023)

Hainbat modutan lan egiteko ideiaren barruan, **elkarteetako bazkideak hobeto ezagutzearen garrantzia** aipatu da. Zenbaki baten ideiatik ateratzeko eta haien gaitasun eta interes guztiak kontuan hartzeko, bizitzan gustuko dituzten gauzak eta abar jasotzeko ahaleginetan ari dira.

«—...eta konturatzen naiz puntu jakin batzuetan baino ez dutela parte hartzen. Ni, adibidez, gaizki jokatzeko ari naiz, afiliatu bat edo nire etxean edo zuenean, Gasteizko Las Cuatro Torres elkartearen afiliatu nahi duen bat etortzen denean, izena, NANA eta nortasun agiriaren tamainako argazkia eskatzen zaio, eta 13 euro ordaindu behar ditu. Eta ni aspalditik nabil mila buelta ematen, eta uste dut horren barruan informazio gehigarria sartu beharko genukeela. Zer esan nahi dut? Zu zer izan zara bizitzan? Paperezko txoritxoak egin dituzu astialdian. Tira, paperezko txoritxoak egiten ditu, eta gero norbaitek arduratu behar du pertsona horien bila joateaz, aktiboak baitira oraindik...». (DRA, 2023)

Aisiaz haratagoko lotura baten ideia dago, eta hori da proposatzen duten pentsamolde aldaketaren oinarria.

«—Eta gero, bazkarian dantza badago, primeran. Baina nik berriz diot, eraldatu egin behar dugu.
—Pentsamolde hori ere aldatu beharra dago». (DRA, 2023)

Profil desberdinen elkarbizitzaz ari garenean, belaunaldien arteko alde hori **kartetan aritzen den belaunaldiaren eta hitzaldietara joaten belaunaldiaren** binomiora mugatu daiteke, eta bi nahi horiek uztartu behar dira AGZ bat planteatzeko garaian.

«—Orduan, jakina, jende askok pentsamolde hori duenez gero, zera dago, “nik ez dut kartetan jokatzeko, nik ez dut nahi, ez...”. Beraz, batzuei ez zaie iruditzen... begira, bihurtan hitzaldi bat, tailer bat dugu hemen. Orduan, ea, iruditzen zaie kartetan jokatzeko baino ez dagoela, ezta? Gauza gehiago daude.

(...)

—Ez, baina... kartetan jokatu daiteke, nik ulertzen dut, biltzeko lekua da eta primeran iruditzen zait kartetan jokatzeari. Gertatzen dena da gero gainerako gauzetan parte hartu behar dela». (DRA, 2023)

Halaber, nolabaiteko **desadostasuna dago zahar etxe hitzarekin**, pentsatuta etxea gauza bat dela eta espazio hori gizarte zentroa dela, ez etxean bezala egoteko, gauzak egiteko eta aldatzeko baizik.

«—Kontua da izena, adinekoen zentroa edo zahar etxea, ez dela egoki. Adinekoen etxe hori, etxe hori..., etxea nire etxea da.

—Bai.

—Eta, ongi, zahar etxea adinekoen etxea ere bada, baina ez dakit, hitz horrek ez dakit erabat... baina tira. Ea, beti bezala, tradizioz esan dezagun, edo uste dut, partida jokatu ahal izateko lekua izan dela. Esaten ari zarena». (DRA, 2023)

Dena den, eredu aldaketaren ideia hori ez da ez uniforme, ez homogeneoa. **Batzuek uste dute eredu aldaketak batzordeen belaunaldi aldaketa esan nahi duela**, eta pentsatzen dute aldaketa horrekin iritsiko direla gainerako aldaketak.

«Nik txantxa bat egingo dut, e. Besterik gabe, batzordeak aldatu beharko lirateke, nik 12 urte baitaramatzat, edo 13... 13. Batez ere, aldaketa hori ondo egongo litzateke jende berriarekin, eta gero etorriko lirateke beste aldaketa horiek seguruenik. [elkarriketa gainjarriak] Ai, Luisek ere urte asko daramatza, eta hemen dauden beste batzuek ere asko... 13 urte». (DRG, 2023)

«Tira, ikusten dugu zerbait egin behar dela belaunaldi berriak konprometitu daitezen.
—Erakartzeko ere bai...

—Erakarri egin behar dira nola edo hala, ez dakit nola». (DRG, 2023)

Ikusten denez, eredu aldatzeko ahalegina egiten ari direnen kasuan, **ohikoa da deserosotasun eta gatazka sentsazioa sortzea «funtzionatzeko moduen» eta «begiraden» artean.**

«—Izan ere, beti joan izan dira, hau da, orain ari naiz zehazki, beti joan izan dira partida jokatzera.

—Noski.

—*Moderatzailea: Partida jokatzera?*

—Beti.

—Tradizioz.

—Bai.

—Eta guk zirikatatu egin ditugu karten kontuarekin, eta...

—Eta istilua sortu da.

—Istilua sortu da». (DRA, 2023)

Ikusten denez, eredu aldaketak **berriz definitzen ditu belaunaldi arteko jarduerak**. Kontua ez da, besterik gabe, gazteek eta adinekoek elkarri laguntzeko moduko ekintzak sortzea. Hori ez da belaunaldiartekotasuna.

«Bat da, e, bueno, guri gertau zaiguna ta nik askotan ikusten deneta. Por ejemplo, gu gauz bat... e, ekintza bat antolatzen deu, laguntza ber baldima gaztei esaten dieu ta gaztek laundu itten dute. E, beak antolatzen dutenen guri laguntza eskatzen baigu, guk beaiitten dieu, baino nik askotan beaiei esan dietena, ta nik ikusten detena da, iritsi behar deula... eznik ekintza ein ta zuk laundu, zuk ekintza itten laundu, baizik bion arten ekintza batzuk antolatu,ta hoi da kostatzen ai dana, ta nik uste horta jun behar deula». (DRG, 2023)ⁱ

Azkenik, adierazi da **eraldaketa eredu orokorrez gain badaudela lurralde mailan espezifiki garatzeko moduko aldaketak**, arestian alderaketari buruzko atalean azaldu dugunez. Zehazki, ikus daiteke Gipuzkoako AGZetan hobekuntza bide luzea egin behar dela oraindik erakundeen babesari eta bi alderdien arteko lankidetzari eta elkarrikeriei dagokienez. Bizkaiaren kasuan, funtsezko eragileak izan daitezke Bizkaiko Foru Aldundiak eskaintzen dituen dirulaguntzetarako plataforma digitalak hobetzeko, eta norabide horretako ekarpen eta ideia ugari detektatu dira. Araban, bestalde, jarduera komunak egin behar dira, eta komunitatea berriz aktibatu behar da ekintza jendetsuen inguruan; horren bidez, hain barreiatuta dagoen eta lurralde barruko mugikortasunerako hain baliabide publiko gutxi dituen lurralde horretan dagoen isolatze eta sakabanatze egoera gainditzeko administrazioek zer laguntza eskaintzen dituzten aztertu ahal izango da.

Hasta aquí, a partir de aquí no traducir

ANEXO I. TRADUCCIONES

1. CONTEXTO RURAL: BAJA POBLACIÓN Y ASOCIACIONISMO

ⁱ Bueno, yo, por ejemplo, me pienso... Yo vivo en un baserri y lo tengo... yo no conduzco, y por aquí, pues un kilómetro y pico. Pero tengo una cuesta muy larga con una pendiente increíble. Si yo no me trae mi marido de aquí a unos años, ¿qué haré? ¿Estar todos los días en la caserío? ¿O necesitaré un apoyo?" (DRG, 2023).

2. ROLES Y FUNCIONES DE LOS CSPM

ⁱⁱ “Nosotros cómo no tenemos centro; es decir, la casa de cultura del pueblo, yo, pues... lo que ha dicho, pues también es nuestra, pero añadiría que nos gusta pensar que tenemos mucho para dar y, por ejemplo, pues sobre transmisiones, ¿no? Trabajamos mucho la transmisión. Nosotros hacemos un trabajo directo con los niños de la escuela, tenemos un programa

elaborado con ellos y todos los meses hacen una acción. Y creo que para nosotros eso es lo que vale, para que todavía podamos aportar, no es solo para juntarnos en un centro, ¿no? Es de cambiar las cosas. Pero bueno, también tratando de juntar con nuestra gente y... que no es fácil."(DRG, 2023).

iii “ Bueno, eh, ya lo he dicho, eh, acabamos de llegar, ahora mismo, y bueno, a nosotras nos han dejado claro, pues bueno, que ahí hay un grupo, eh, de jubiladas/os, en el pueblo, ya he dicho que estamos 78 apuntadas, y nosotras tenemos claro que nuestro objetivo es ayudar a las personas viejas.” (DRB, 2023)

iv Eso quiere decir que hay muchos caseríos que están alejados, alejados del pueblo. Entonces, el año pasado lo hicimos dos veces. Cogemos un barrio y vamos de casa en casa, de puerta a puerta y estamos con ellas, les sacamos fotos, hablamos un poco, y... y quién vive ahí, porque yo no conozco en otros muchos barrios quienes viven ahí... no sé quienes son, y los nombres de las casas tampoco, piensa que están muy alejados. Y yo he ido dos veces ya, y me he reunido con gente muy muy a gusto. No hemos ido en autobuses ahí, pues igual hemos ido, no sé 12-14 personas y... el próximo mes tenemos intención de ir a otro barrio también. Desde saber los nombres de las casas, luego sacarles las fotos y darselas a ellas y si hay personas muy mayores, les damos algo y estamos con ellas y... están a gusto, muy a gusto. Tal vez no bajan al pueblo.” (DRG,2023).

v El nuestro es un pueblo muy pequeño. Somos 300 habitantes... Bueno, yo vivo en el pueblo de al lado. Eh, nosotros tenemos una relación con el ayuntamiento y hay otras dos asociaciones, una es una asociación de montaña y la otra es la comisión de fiestas, y la relación, entre los cuatro, pues organizamos cosas puntuales del pueblo... pues... pues yo qué sé, una sardinada en San Juan, eh, en San Pedro, eh... Pues nada. O sea, y eso es lo que hacemos las cuatro asociaciones juntos, entonces, bueno... El objetivo es dinamizar el pueblo y, en concreto, a nivel de adultos o adultos, eh...” (DRB, 2023)

3. VIDA COTIDIANA DE LOS CENTROS

3.1. Actividades

vi La cosa es un poco rara, pero los que ponemos un poco de marcha en el pueblo somos casi todo nosotros. Sí. Los que organizamos Excursionismo... Y vamos, eh, desde que hemos entrado nosotros por lo menos... o desde que he entrado yo, al menos no miramos "Cielos, ¡no eres de la asociación y has venido!". Digo... que vengan todos los que quieren venir. Al principio sí que teníamos por ejemplo: "Bueno, pues a estos que no son de la asociación y son más jóvenes se les cobra más", pues claro, para la subvención que funcione, etc... pero luego al final dijimos: "Bah, a ver, ya tenemos el dinero, ya nos lo dan, y así, por notarse tampoco que nota tanto que vengan o no en el presupuesto...", pues cobramos lo mismo y así viene más gente. Las acciones que realizamos, al menos eso les llegue a todos los del pueblo.” (DRB, 2023)

vii Ah bueno, tuvimos una sesión de hierbas curativas y vinieron de los pueblos de alrededor” (DRB, 2023)

viii En ese momento, hay muchos grupos, pero no son grupos cerrados. Nosotros, eh, eh, eh, pienso en lo que tú me has dicho eso de que bueno, la prioridad es que seamos nosotros, ¿no?

La realidad es que siempre sobra hueco, o hay lugar para más, que es cuando pueden venir los jóvenes o lo que sea. Cobramos lo mismo, porque te ayudan a pagar los autobuses y las cosas, y además es un ambientillo, eh, un poco más divertido o nada que ver, somos más alegres con el joven, ¿no?” (DRB, 2023)

^{ix} “Las salidas o excursiones a la carta. Dando muchísimas oportunidades a todos. Porque bueno, si uno no puede hacer las visitas, pues se piensa otra cosa, pero siempre dando muchas posibilidades. Todos cuentan” (DRB, 2023)

^x Intentamos con los del pueblo, pues eso, en sus cumpleaños o así, pues ponerla en contacto, hacerles invitaciones especiales, “oye venid a esto...” con mucha alegría además. Porque algunas personas mayores ya han dejado incluso de ir a misa. Y han dejado de salir al pueblo. Entonces, en ese día, por lo menos cuando la ves “Aiii, hace cuánto que no te veía ¿qué tal va todo?” e intentas ahí acercarte un poco. Y ves cómo se alegran mucho, y entonces lo intentamos hacer, hablar más, conectar más entre nosotros” (DRB, 2023)

^{xi} Nosotros en época COVID... nosotros siempre hacemos en navidades cestas de 30€ para mayores de 90 años, a los que están enfermos, no pueden salir de casa y así... Vamos a su casa y se lo damos. En época COVID no obviamente, se lo mandábamos a casa. Pero lo hablamos con el ayuntamiento y ahora ya a todos, y se lo llevamos a casa, para que nos vean. El ayuntamiento paga y nos apoya.” (DRB, 2023)

^{xii} Tenemos una relación un poco así así con el ayuntamiento, y para arreglarlo... A ver, cuando nosotros creamos la asociación y las actividades, el ayuntamiento nos dijo que esos servicios ya existían en el municipio, en el ayuntamiento. El ayuntamiento quiere centralizar todo, y eso no puede ser “todo lo que tu hagas tiene que pasar por aquí”. Ellos tienen que dejarnos libres, y si antes había una casa de cultura aquí, eh, con un ente que era libre, bueno, “libre”, teníamos protección del ayuntamiento, pero había una junta, aquí se les pedía cosas... Antes éramos simplemente más jóvenes. Ahora con la asociación del jubilado pues lo mismo. Ahora lo cambiaron todo justamente. Si nosotros organizamos una excursión, ellos otra. Nosotros una charla, ellos la misma charla... Y así. Lo hacen todo desde ellos, no desde nosotros. Y si no acordamos bien esa relación y esas funciones...” (DRG, 2023)

3.2. Voluntariado

^{xiii} Pues nosotros dos veces a la semana hacemos una salida con los del Centro de Día a dar una vuelta por el pueblo, si hace bueno” (DRG, 2023)

^{xiv} Nosotros creamos en nuestro pueblo un plan estratégico, 2030, y se hizo un llamamiento plural para recoger los problemas del pueblo, y luego fuimos a trabajar en ese llamamiento de agenda 2030 los problemas de soledad de las personas mayores. Y desde ahí, ya nos alineamos, y tenemos una técnica que está trabajando en ello. Esto nos ayuda, pero claro, lo más difícil es ir a las casas de las personas que están solas, pero allá que vamos” (DRG, 2023)

^{xv} Pues a mí lo que acabáis de comentar me parece todo un éxito. Nosotros también hemos mmmm planteado cosas en barrios diferente. Ocho. Son el número de barrios que tenemos en el pueblo, ocho. Ya hemos hecho dos. Cogemos un barrio, vamos casa a casa, puerta a puerta...

a estar con ellos. Sacamos una foto, hablamos un poquito, sobre su vida, porque yo hay muchos de otros barrios que no conozco... qué han hecho, los nombres de los caseríos mismamente, piensa, que todos están separados ¿eh? La gente se ha quedado muy, muy a gusto. No hemos ido en autobús hasta allá, piensa que nos hemos juntado 12 o 14 personas, y el mes que viene a otro barrio. Igual no van al pueblo, no bajan, ¡así que el pueblo va a ellos!” (DRG, 2023)

^{xvi} - Es algo muy muy difícil. Es super difícil atraerlos. Te acogen muy bien, con buenos modales, pero crear un grupo con gente de caseríos ¿y así que puedan estar a gusto? Uff... no sé si es su problema, o que tienen miedo del qué dirán, o que no quieren apoyarse o qué. De verdad. Complicado.

- Sí, son la gente de alrededor. Nosotros vemos, vemos las necesidades de la familia y de las personas mayores, pero claro, el familiar te dice que aquí no pasa nada, que en casa está divinamente y que no quiere salir. Y ya no hay nada que hacer.
- Es increíble.
- Increíble.” (DRG, 2023)

3.3. Cafetería

^{xvii} “En la taberna tenemos un local, uno pequeño y si los jubilados necesitan algo, reuniones o hacer bingos, pues por ejemplo se hacen ahí... Se hace el bingo y ese comedor se cede también al bar” (DRG, 2023)

^{xviii} “En este pueblo hay un bar. Y al del bar se le cobra un alquiler y de ahí coge y hace cosas...”

^{xix} “Nosotros por ejemplo cobramos cuota de 10€ eh... Luego pido dinero. El ingreso económico viene del ayuntamiento, 1600€ o algo así... y nosotros no pagamos nada. Tenemos un bar, o bueno lo que antes era un bar, ahora el ayuntamiento...eh..tenemos un acuerdo con el que pagamos, y nosotros no pagamos ni agua, ni luz... nada de nada. Lo que sacamos del bar pues pa’ cubrir gastos del bar y vuelta a empezar (DRG, 2023)

4. GOBERNANZA

^{xx} - Somos una asamblea general a principios de año, y ahí, pues nosotros somos ocho.

- Pero no hay votaciones, eh... se escoge todo por unanimidad de la asociación...

- Uno lo propone y todos lo aceptamos.

- Nosotros no, nosotros decidimos, así, nosotros decidimos... Somos unos dictadores, jejeje.

- Pues la decisión en realidad nosotros entre nosotros, nosotros en la junta.

- Eso, eso que es de junta [conversaciones solapadas].

- De junta, de junta... Lo hacemos nosotros. Lo que decimos es lo que vamos a hacer, pero lo

resolvemos, lo resolvemos nosotros mismos y... punto. ¡Nadie, eh nadie suele querer participar...!

- Normalmente, en la asamblea se presentan las actividades anuales, pero poco más eh. "
(DRB, 2023)

^{xxi} Y alguna vez habéis tenido, o sea.... No sé, alguna vez habéis tenido gente que no quería entrar en la junta pero que os decía "oye por qué no hacemos esto?" o que tiene otra opinión...

- No, nunca hay opiniones. (DRB, 2023)

^{xxii} "Yo voy a contar en concreto qué sucedió en mi pueblo. Había una junta, no se quiso presentar nadie para reponer, y el presidente estaba dispuesto a seguir, pero él dijo: "yo me presento, pero necesito a dos o tres para que me ayuden" y no salió nadie. Nadie salió. Entonces, pues él se marchó al ayuntamiento y dijo directamente: "Cerrad el hogar del jubilado." Y ahora ha empezado un grupo, sobre todo de mujeres, a moverse algo." (DRG, 2023)

^{xxiii} -Si entras en una asociación es para tomar un compromiso con ella

-Pero sólo se hacen socios.

-Sí, socios. Sin compromiso.

-Sí, socios. Pero luego para tirar del hilo... (DRG, 2023)^{xxiii}

^{xxiv} En nuestra junta ahora somos gente muy joven. A mí cuando me propusieron entrar puse una condición: me voy allí, pero yo voy a escoger quién se viene conmigo y quién se va, sino no. Yo escogí a gente de mi edad, de 60 años recién jubilados. De hecho se enfadó gente que quería venirse conmigo y yo les dije que no...(DRB, 2023)^{xxiv}

^{xxv} - Estos son los mayores, los que crearon hace 30 años toda esta asociación y los que han estado ahí. Yo soy presidente desde hace 10 años, y yo soy el segundo presidente eh? Los anteriores estuvieron 20 años, entraron con 60 y salieron con 80 y pico... Yo tengo que cuidar en especial esas personas mayores que fueron las predecesoras...

-Sin duda sin duda.

-Nosotros nos podemos defender, y haremos las cosas. Pero esas personas hay que cuidarlas, las más mayores en especial (DRB, 2023)^{xxv}

5. RELACIÓN CON LAS ADMINISTRACIONES PÚBLICAS

^{xxvi} Pues bastante ayuda del ayuntamiento... Los ayuntamientos te están ayudando mucho a nivel económico y también, porque... La gente es pobre, y por entonces, paga mucho dinero en el momento de pagar. Entonces le digo al ayuntamiento, al alcalde, que entre en el baile que casi te ayuda, pues el baile se financia a medias... Y así conseguimos las cosas eh, a salto de mata... " (DRB, 2023)

^{xxvii} En realidad, el ayuntamiento también pone muchas cosas. La gimnasia para los mayores, o bien para los más jóvenes, les pone potente, potente, o un montón de cosas diferentes, tanto

para los niños como para los demás y para nosotros. En las ayudas económicas tenemos la cuota de que nuestros socios vayan y nosotros no nos hagamos cargo de esa cantidad de dinero... El aquagym es ahora lo que está de moda. Además, nos gusta mucho reír. Y, bueno, desde ese punto de vista, como asociación no tenemos tanto peso que llevar, porque económicamente lo lleva a cabo el ayuntamiento. (DRB, 2023)

^{xxviii} - Autonomos. Queremos ser autónomos y autosuficientes, y eso no lo llevan bien.

- Lo quieren controlar todo desde el ayuntamiento. Ya os digo, había una casa de la cultura que funcionaba, daba para todo: organizar fiestas, y de todo. Estaba un concejal en las reuniones y punto. Y ahora ala, todo para el ayuntamiento y todo controlado por ellos. (DRG, 2023)

^{xxix} Eso es lo ideal, pero eso no va a pasar. No sé, eh, en nuestros pueblos pequeños no hay presupuesto. Entonces, pues eso... a mí me gustaría que hubiera un dinamizador, ¿eh? Una educadora social. Nos gustaría muchas cosas... pero sé que no es posible. Por eso, una sala multiusos y a darle a todo a la vez. Y luego de técnicos pues lo que ha dicho la compañera, hacemos lo que podemos en estos pueblos con el presupuesto municipal que tenemos. Por ahora tener una persona para ello lo veo imposible" (DRT, 2023)

^{xxx} Sí. Los recursos en personal... no pueden tener tantos recursos. No se pueden. Incluso cuatro pueblos, como en los cuatro pueblos también está unido, pues... no podría ser seguro. Entonces, sí, el Gobierno Vasco si él pusiera un tipo de ayuda, pues muy bien. Les sería muy bienvenida a todos los pequeños municipios y para mantenerlos en el tiempo. Muy bienvenida. Pero, claro, económicamente, a ver qué coste tiene y habría que verlos; claro, lo de siempre... No hay un presupuesto tan potente. La realidad es eso. Me han dejado muy sola, eh. " (DRT, 2023)

6. ECONOMÍA

^{xxxi} "Nosotras tenemos dos ayudas: De la Diputación foral y el ayuntamiento" (DRB, 2023)

^{xxxii} Sí, lo hacen con una cooperativa, sí. (DRB, 2023)

^{xxxiii} El ayuntamiento lo da de forma muy irregular, en unos sitios 400, en otros 6000 o nada, y las empresas de alrededor sirven para eso.

^{xxxiv} Te digo, tenemos un técnico, el ayuntamiento consiguió un dinero y hemos conseguido un técnico. Eso hace mucho, pero además, está haciendo un estudio, un estudio de la soledad del pueblo y aparte, además, en este plan estratégico conseguimos que en un centro se les den comidas, y desde la mañana a la tarde juegos y hacen trabajos con ellas. La gente que está sola en vez de comer en casa sola, pues eso, así logramos un dinero y estamos en eso. (DRG, 2023)

7. ESPACIO FÍSICO

- ^{xxxv} Mira, nosotras pedimos un local, un local al ayuntamiento y nos dijeron que de momento no hay local, que no hay local para que todas andemos ahora...
- Exclusivo
- Exclusivo no.

-
- No hay local. Para hacer acciones, para hacer cursos utilizamos esto pero siempre se lo tenemos que pedir primero.
 - Y como os afecta eso para vuestra auto gestión, vuestra auto organización... ¿Cómo afecta eso?
 - Eh, siempre tenemos que estar pendientes, claro.
 - Claro, claro, siempre pidiendo.
 - Siempre pidiendo... Siempre con un tiempo...
 - Con tiempo. (DRG, 2023).
- xxxvi Otra cosa. Nosotras no tenemos Centro de día, no, esto... No tenemos nada. Pero por ejemplo, las criaturas, eh, comen en la taberna y tienen un precio, pues... No es. Está ajustado o lo que sea. ¿Por qué no hay opción para las jubiladas? Tal vez si se hace a día de hoy, no iba a ir nadie eh. Eso también.
- Es verdad.
 - Eso también. Pero buscar esa solución, alguna salida similar. No tenemos tiendas en el pueblo. Bueno, ¿y por qué no, desde el ayuntamiento, por ejemplo...? Mira, yo llamo a la farmacia, “Venga, Erkuden, al pueblo”, “Venga, Erkuden, esto y esto necesito”. E ir el alguacil, recogerlo, traerlo y repartirlo. ¿Por qué no? ¿Qué se necesita? Pues la protección de la administración
 - La implicación. “(DRG, 2023).
- xxxvii “Eh, es un pueblo pequeñito, y nosotras no tenemos local, en esas estoy... Mmm, a ver si conseguimos con las ayudas europeas o lo que sea, a ver si cae algo... Un local pequeñito para que trabajen las juntas, porque antes pues... En el bar con los chascarrillos...” (DRB, 2023).
- xxxviii “Eso es lo que se necesita. Y para mi es importante, lo mças importante la movilidad y el socializar. Y uno sin el otro no se puede; o sea, si no tienes uno el otro tampoco.” (DRG, 2023)

8. DIVERSIDADES

- xxxix Al ser la mayoría vascoparlantes. Entonces, normalmente se habla en euskera. Y hubiese alguien que no supiera, pues le ayudaríamos a entenderlo o alguna amistad de al lado o de otra forma... Pero no son muchos, en bilingüe, ya está...
- Nosotras también lo hacemos en los dos idiomas.
- En los dos idiomas.
- Sí.
- Nosotras en euskera *[inaudible]*
- En el nuestro, en el pasado, pues se ha hecho en euskera, las actas y eso... Todo. De momento todo en euskera.
- Vale.
- Eh, nosotras también pero... Este año ha entrado un castellano parlante... Bueno, es catalán... Justo en la junta, y ahí andamos, en los dos y bueno... Y es para nosotras, para algunos un obstáculo.
- Un reto, sí.
- En Igorre se hace en los dos, porque hay algunas personas castellano parlantes, y...
- Aquí hubo uno en un pueblo.

-
- Sí, antes, eh... Sí, en ese pueblo, eh y venía aquí. Fue presidente, el presidente del pueblito luego, pues eso, luego venía aquí cuando nos encontrábamos, pero en castellano...
 - Él en castellano.
 - Sí, él en castellano y nosotras.... O sea, veían dos y la otra le explicaba y...
 - Claro, entre ellas, ahí de traductora y ya está, listo.
 - Sino todas hablábamos en euskera.
 - Sí, sí, sí. Sino todas en euskera.” (DRB, 2023)

9. COMPARANDO REALIDADES

- ^{xi} “-Yo creo... A ver, eh, por nuestro lado, eh, por nuestro lado, nosotras somos una asociación pequeñita, eh, de 80 personas socias que vivimos en un pueblo pequeño. Yo creo, que esos planteamientos son muy muy muy teóricos.
- Claro.
- Sí.
- Y no llegan a aterrizar al suelo. Osea, no llegan a nuestros pueblos. Al fin y al cabo, ¿cuál es nuestro objetivo?
- Totalmente de acuerdo, totalmente de acuerdo.
- Nuestro objetivo es, nosotras tenemos 80 personas, 100 personas, 70 personas... Es que las personas mayores de nuestro entorno hagan tres-cuatro excursiones, tres-cuatro comidas y cuatro-cinco cursillos. ¿Para eso hace falta una transformación, no sé, una gran transformación es necesaria...? Joe, eso es nuestra cotidianidad. Nosotras necesitamos gente que este dispuesta a hacer lo necesario y estar cuatro-cinco personas activas.
- Haciendo lo conseguimos o se están haciendo. Entonces, joe, muchas veces este tipo de planteamientos teóricos y eso... Yo soy muy contrario, porque al final, joder, eh, a ver, vamos a lo cotidiano, vamos, eh en la calle años y a ver que hay... entonces...
- Totalmente de acuerdo
- Sí, yo totalmente de acuerdo.
- Creo que necesitamos gente que este dispuesta y... y luego, si eso es necesario algo de ayuda puntual para hacer algo.
- Un poco de inspiración pero ya está...
- Por supuesto.
- Y listo.
- Y luego igual...
- Por ejemplo, cuando necesitamos tener relaciones con la Diputación Foral de Bizkaia, que el programa lo facilite y eso...” (DRB, 2023).

^{xii} “Osea, sin más... Entonces, en nuestro caso concreto para nosotras no ha habido cambio, porque bueno, nosotras venimos de un mundo, de una cotidianidad del Excel, el Word y ese tipo de cosas, relaciones con las administraciones, eh, e-mail, esto, que utilizamos internet. Entonces, para nosotras no hay mucho cambio. El asunto es, que en la relación esa, con la diputación y Gobierno Vasco. Bueno, no tanto Gobierno Vasco, pero con Diputación... Es que no os podéis imaginar digitalmente con la Diputación de Bizkaia... Eh, qué difícil es ponerse en contacto por internet. No sabéis cuando pasos hay que dar para poner tu nombre, sin añadir nada más. Entonces, eso es, joder, el mundo de nunca acabar. Y entras a una ventada... (DRB, 2023)

^{xlii} “Son pueblos con realidades muy diferentes; este pueblo y este otro tienen alrededor de 1.500 habitantes y los de al lado, en cambio pues 250 habitantes. Entonces, son realidades distintas. Por ejemplo, en Mutiloa no hay una asociación de jubilados, en Zerain sí, recién creada ahora. Este y el otro ya tiene otra organización, eh, pero bueno, por ahí va la cosa.” (DRT, 2023).

^{xliii} “Bueno, nosotras, eh, la juventud, eh, ellas organizan... Ellas nos ayudan en las cosas que organizamos y cuando ellas organizan nosotras les ayudamos. Pero sobre todo nos dirigimos a las criaturas del colegio. [inaudible] En el Ttipi-ttapa, hoy hemos ido a andar con las criaturas de tercero y hemos hecho tres tandas: una con las más viejas, otra con las del medio y hoy con las pequeñas. Y el próximo 22 de junio vamos a hacer una fiesta, la fiesta de cierre, también organizamos una fiesta con las criaturas del colegio. Nuestra intención es retomar la fiesta de la manzana que hacíamos antes de la pandemia. Entonces, íbamos con las criaturas del colegio a recoger manzanas, juntas hacíamos postres de manzanas, sidra, compota, membrillo, todo... Las mujeres de la junta con la ayuda de otras mujeres, y luego hacíamos sidra y una fiesta, con bocadillos y organizábamos una fiesta. Luego llevo la pandemia y lo dejamos, el año pasado no la hicimos y este año tenemos la intención de hacer la recogida de manzanas y los postres compartidos y hacer esas cosas. Ya la sidra... Ya tendríamos que hablar con la juventud, porque nosotras decimos que podríamos ayudarles pero claro, nosotras ya no tenemos la fuerza para mover ese peso, así que si ellas estuvieran dispuestas, nos organizaríamos de nuevo para hacer la fiesta de la manzana y... Luego, pues tenemos muy buena relación con el ayuntamiento, muchos proyectos... Se hacen muchos proyectos con el ayuntamiento, eh, por ejemplo, con el vecindario, las personas que están solas, eh... quienes son viudas/os y salen poco y solas a la calle, pues todas las semanas hemos empezado a hacer un café. Los miércoles, sobre las 17 de la tarde hasta las 19 se juntan. Antes eran 2, ahora se juntan 10-11..” (DRG, 2023)

^{xliv} “Nosotras le damos mucha importancia a la transmisión y a la alubia, trabajando la tierra con la laya, luego con los escolares sembrar el trigo, por supuesto, y con los colegiales, luego, también, trillar el trigo, recoger, trillar, y luego le dijimos que había pasado eso y hacer pan y volver con la merienda. Y si no es trigo, si no es maíz, si son patatas, pues luego las comen en el comedor. Eso. Y también, para crear esa conexión, para poner un poco de vitalidad en las calles, pues lo mismo hacemos (el próximo mes será igual, pero seguro que en septiembre sí), hacemos un bingo abierto. Abierto; eso es, para los escolares, para los padres y las madres y para las abuelas y abuelos. ” (DRG, 2023).

^{xlv} “Sí, sí, en nuestro pueblo, hacemos mensualmente una reunión en el ayuntamiento y ahí nos reunimos con la trabajadora social, el político de turno y también la técnica, y luego diferentes asociaciones. ¿Quiénes? Pues nosotras, por ejemplo, como jubiladas, luego están eh... [inaudible] Todos los martes se hace una caminata con quienes necesitan ayuda y también con personas de otras asociaciones y ahí se da información desde el ayuntamiento, que ayudas hay para las diferentes asociaciones, la trabajadora social también dice las necesidades del pueblo y eso todos los meses se da ahí información, eh” (DRG, 2023)

^{xlvi} “Eh, esto, con esta de los servicios sociales, la asistente, la política y la técnica. Mensualmente cuales son las necesidades actuales del pueblo, hasta donde llegan, para quienes, cuánto se les ayuda... Osea, toda esa información nos la pasan a nosotras todos los meses.” (DRG, 2023)

- ^{xlvii} “Para mí el mayor cambio de los últimos 10 años [inaudible], eh es como ha cambiado la gestión de las asociaciones. Las personas que han estado antes, en los últimos 20, 25 años... Todo lo escribían a mano, las cuentas, esto... Eso ha cambiado. La mayoría, el 90% ha cambiado, gracias a Dios. Porque, claro, no es lo mismo hacer todo a mano o como las asociaciones de antes, eh las fichas, las socias/os, el listado de socias y todo eso metido al ordenador...”
- Claro, un Excel... Sí.
- Creo que eso es un salto muy grande, bueno, todo. Yo lo he conocido, eh, en nuestra zona la gente estaba veinte años y claro... “(DRB, 2023).

10. CAMBIO DE MODELO

^{xlviii} “Y hay gente más joven que yo jubilada, metida en la asociación de jubilados. Con 58, 59 años. Eso no tiene nada que ver, eh, con la junta que había hace 5 años... Ni el modo de pensar, ni la forma de hacer las cosas. Antes, eh, era hablar, pero ahora como te he dicho, joe, nosotras muchas veces no hacemos muchas cosas, nosotras mismas, pero porque estamos muy ocupadas en otras historias. Entonces, no es lo mismo yo, eh, ser ahora presidente, o mi tía de 80 años hace 5 años. Entonces, a ver, yo le dedico un tiempo a la junta, pero también tengo otras mil cosas, entonces... Mmm, la forma de funcionar es totalmente distinta, pero es igual porque ahora estamos muchas personas jóvenes. Claro, yo estoy jubilado... No estoy jubilado, estoy medio jubilado. Entonces con 61 años, con 58, con 59...” (DRB, 2023)

^{xlix}

- “Sí, porque para mí la realidad es esa.
- ¿Y por qué?
- Porque no le veo necesidad.
- Necesidad.
- No le veo necesidad, a ver, para ir a una excursión o hacer una comida u otras actividades no le veo necesidad.
- A día de hoy, la gente tiene capacidad para hacerlo ella misma, ir a la playa, quiero ver esto, esto otro...
- Eso es.
- Es que tenemos que pensar porque se crearon los centros. En un tiempo, donde la gente no tenía opciones, pues para hacer muchas cosas. Eso ha cambiado totalmente. Entonces, a día de hoy, otro... hay que dar otras opciones a la gente para atraerla. Ahora, quienes. Eso es. Ahí está el meollo.” (DRG, 2023)

^l “Una cosa que nos ha pasado a nosotras y que yo he visto de todo. Por ejemplo, nosotras una cosa... eh, organizamos una actividad, necesitamos ayuda, se lo decimos a la juventud y esta

ayuda. Eh, ellas organizan algo y nos piden ayuda, nosotras a ellas, pero muchas veces lo que yo les digo, y lo que yo veo, que tenemos que llegar... No hacer yo una actividad y tu me ayudas, tú ayúdame a hacer una actividad, sino organizar actividades entre las dos y eso es lo que cuesta, y yo creo que deberíamos ir hacia ello.” (DRG,2023)